

Hmeljar

GLASILO KMETIJSKEGA KOMBINATA ŽALEC

LETO XXII

ŽALEC, APRIL 1968

ŠTEVILKA 4

»Hmeljar« izdaja Centralni delavski svet. Ureja uredniški odbor: predsednik: Karel Kač; člani: Plaskan Vlado, Jeriček Zlatko, Janič Vinko in Janše Jože. Urednica strokovne priloge dipl. ing. Kač Miljeva. Glavni in odgovorni urednik ing. Vybihal Vili. — Uredništvo je na upravi KK Žalec. List izhaja mesečno. Letna naročnina 12 N-dinarjev. Rokopisov ne vračamo. — Tisk in klišiji »Celjski tisk« Celje.

Pospeševanje hmeljarstva v Sloveniji

Predvsem moramo poudariti, da v tem letu ne uvajamo nobenih novosti v pospeševalno službo. Menimo, da je lanski načrt ustrezal tako po obsegu kot po vsebini in da so bili zainteresirani zadovoljni z njim. Nezainteresiranim tudi kakšna posebna novost ne bi vzbudila zanimanja, pospeševalni službi pa bi povzročilo le dodatne stroške brez posebnega učinka.

Namen pospeševanja hmeljarstva je vsem znan. Želeli bi, da bi zanj vedeli tudi proizvajalci hmelja — kooperanti na vsem področju, ki ga ta program zajema. Namenjen je v Savinjski dolini izključno njim, ker pospeševanje po obratih lastne proizvodnje na KK Žalec že tri leta ni več v programu Inštituta za hmeljarstvo v takšni obliki kot to velja za ostala področja izven Savinjske doline. Tu se je pospeševanje omejilo le na posebne želje in zahteve posameznih obratov lastne proizvodnje.

Po urniku, ki ga navajamo spodaj, se bo pospeševalec oglasil na sedežu imenovanega obrata. Določenega dne in ob uri, bi moral biti odgovoren hmeljar na sedežu obrata ali v bližini, če se po prvem obhodu ne bomo dogovorili kako drugače. Odgovoren hmeljar bi moral imeti pripravljena vprašanja, zbrane probleme, katere bi na kraju samem skupaj rešila. Reševali bi tudi tiste probleme posameznikov, če bi ti prišli na določen kraj sestajanja, o katerih odgovoren hmeljar iz objektivnih vzrokov ni seznanjen. Z »združenimi močmi« bi rešili probleme posameznika, olajšali pa delo pospeševalca in odgovornega tehnika za kooperacijo. Tako se čisto dogaja, da pospeševalec izda le splošna navodila primerna času in razvoju hmeljne rastline, pa se sestanek s tem konča, v zaščeno obvezam pospeševalca in odgovornega hmeljarja. Zatorej je urnik namenjen proizvajalcem lastne proizvodnje (izven KK Žalec) in koperantom povsod tam, kjer pridelujejo hmelj. V tem programu ni zajeto pospeševanje hmeljarstva v bivšem okraju Maribor, za kar pa bo poskrbel Kmetijski pospeševalni in kontrolni zavod v Mariboru.

Vsem kmetijskim organizacijam smo poslali po pošti več izvodov urnikov, kakšnega spodaj navajamo v tabelah 1 in 2.

V tabeli 1 je hmeljarsko področje (razen bivšega okraja Maribor) razdeljeno na sedem skupin. Vsaka od teh skupin predstavlja enodnevni pospeševalni program. V skrajni levi koloni so navedene ure, kdaj se bo pospeševalec javil na sedežu obrata. Eventuelne zakasnitve so možne iz tehničnih razlogov ali daljše nujne zadržanosti na obratu pred njim.

Geometer Sajovic Janez je imel s trasiranjem hmeljskih žičnic polne roke dela

V tabeli 2 pa so navedeni dnevi v tednu in pod dnevi številka skupine iz tabele ena. V prvi koloni navajamo za kateri teden gre. Ta se prične z datumom ponedeljka in konča z datumom petka. Tako je pod »ponedeljek« vpisana številka

4, kar pomeni, da bo na ponedeljek, 8. aprila pospeševalec prvič obiskal ob 8. uri Velenje, ob 10. uri Šoštanj, ob 12. uri Šmartno ob Paki, ob 13. uri Mozirje, ob 14. uri Rečico ob Savinji in ob 16. uri Radmirje

in nato vsakih 14 dni ob ponedeljkih ob približno isti uri. V koloni pod »petek« (tabela 2) je oznaka »S«, kar pomeni reden 14-dnevni sestanek v Žalcu, kamor naj bi prihajali vsi odgovorni hmeljarji (tudi hmeljarji-tehniki, ki odgovarjajo

za del v skupini navedenega obrata). Ti sestanki bodo vedno ob 9. uri v botanični dvorani Inštituta za hmeljarstvo v Žalcu, kjer se bo poleg hmeljarske problematike obravnavala tudi problematika zaščite ostalih poljščin in sadjarstva.

DNEVNE SKUPINE IN ČAS PRIHODA POSPEŠEVALCA

Ura	1	2	3	4	5	6	7
7	Gotovlje	Petrovče			Sentjur		Sentjernej
8			Motnik	Velenje		Loka/Zid. m	
9	Sempeter		Vransko		Ponikva		Skocjan
10		Celje		Šoštanj		Šentjanž	
11	Prebold		Tabor		Šmarje		Srebrniče
12		Rimske toplice		Šmartno ob Paki	Rogaška Slatina	Sevnica	Jurka vas
13	Trnava		Braslovče	Mozirje	Rogatec		
14		Vojnik		Rečica		Brežice	Črnomelj
15			Polzela		Bistrica S.		
16		Konjice		Radmirje		Kostanjevic	Metlika
17					Kozje		

DNEVI V TEDNU ZA POSAMEZNE SKUPINE

Teden	Dan v tednu	Ponedeljek	Torek	Sreda	Četrtek	Petek
1.—6. april				6	7	S
8.—12. april		4	2			5
15.—19. april			3	6	7	S
22.—26. april		4	1			5
29. april—4. maj			2			
6.—10. maj		4	3			5
13.—17. maj			1	6	7	S
20.—24. maj		4	2			5
27.—31. maj			3	6	7	S
3.—8. junij		4	1			5
10.—15. junij			2	6	7	S
17.—21. junij		4	3			5
24.—28. junij			1	6	7	S
1.—5. junij		4	2			5
8.—12. junij			3	6	7	S
15.—19. junij		4	1			5
22.—26. junij			2	6	7	S
29. julij—2. avgust		4	3			5
5.—9. avgust			1	6	7	S
12.—16. avgust		4	2			5

S = sestanek v Žalcu

Dolarin Milan
dipl. inž. agr.

Kako in kam na dopust

Z namenom, da bi bilo čim večjemu številu delavcev podjetja omogočeno, da del svojega dopusta preživijo v naših počitniških domovih, so samoupravni organi podjetja sprejeli naslednje pogoje, oziroma načine regresiranja dopustov v letu 1968. V ta namen je bilo dodeljenih 100.000,00 N-din.

Enake možnosti koriščenja dopustov imajo tudi kmetje kooperanti, ki s podjetjem trajno proizvodno sodelujejo.

1. Počitniški dom v Crikvenici, dnevni penzion brez regresa 31,00 N-din.

Višina regresov za letovanje v Crikvenici je naslednja:

a) delavcem do 1.000,00 N-din mesečnega osebnega dohodka:

— dnevni regres 20,00 N-din, doplačilo delavca 11,00 N-din;

svojci — dnevni regres 18,00 N-din, doplačilo svojca 15,00 N-din;

b) delavcem nad 1.000,00 N-din mesečnega osebnega dohodka:

— dnevni regres 18,00 N-din, doplačilo delavca 13,00 N-din;

svojci — dnevni regres 15,00 N-din, doplačilo svojca 16,00 N-din;

c) otroci do 3 let plačajo 25% dnevnega penziona, od 3—10 let 50% in nad 10 let starosti polno ceno penziona.

2. Počitniška skupnost Žalec v Biogradu, dnevni penzion brez regresa 28,00 N-din.

Višina regresov za letovanje v Biogradu je naslednja:

a) delavcem do 1.000,00 N-din mesečnega osebnega dohodka:

— dnevni regres 21,00 N-din, doplačilo delavca 7,00 N-din;

svojci — dnevni regres 19,00 N-din, doplačilo svojcev 9,00 N-din;

b) delavcem nad 1.000,00 N-din mesečnega osebnega dohodka:

— dnevni regres 19,00 N-din, doplačilo delavca 9,00 N-din;

svojci — dnevni regres 17,00 N-din, doplačilo svojcev 11,00 N-din.

3. Počitniški domovi, s katerimi bo DE Prehrana sklenila pogodbe za določeno število pensijskih uslug:

Višina regresov:

— dnevni regres za delavca 20,00 N-din

— dnevni regres za svojce 18,00 N-din;

b) delavcem nad 1.000,00 N-din mesečnega osebnega dohodka:

— dnevni regres za delavca 18,00 N-din

— dnevni regres za svojca 15,00 N-din.

4. Prevozi na letovanje se v letošnjem letu ne regresirajo.

Prijave za letovanje v počitniškem domu v Crikvenici sprejema DE Prehrana. Rok prijave je 15. april 1968. V kolikor do tega roka ne bo dovolj prijav od delavcev podjetja ali kmetov kooperantov, bodo proste kapacitete dali na razpolago drugim interesentom. Zato s prijavi pohitite, da si boste pravočasno zagotovili mesto v počitniškem domu.

Ker podjetje nima svojih počitniških domov v planinah, bomo poizkušali skleniti razne

aranžmaje tudi za letovanje v planinah. Vsi tisti, ki bi bili zaintereseni za letovanje v planinah, naj prav tako pošljejo prijave z navedbo časa letovanja in s približno navedbo kraja, kjer žele letovati (Gorenjska, Pohorje itd.). Podjetje si bo prizadevalo, da tudi tem ugodi v okviru možnosti.

Prijave za letovanje v Biogradu sprejema počitniška skupnost Žalec, prav tako do 20. aprila.

Ob sprejemu razporeditve letovanja v počitniškem domu Crikvenica plača prijavitelca 5,00 N-din akontacije na dan po osebi (Počitniška skupnost Žalec za Biograd 6,00 N-din). Odstava letovanja mora biti sporočena DE Prehrana najmanj

10 dni pred nastopom letovanja. V kolikor prijavitelca ne bo pravočasno odjavil letovanja brez upravičenega razloga, se mu vplačana akontacija ne vrne.

Izmenje v počitniških domovih (Crikvenica, Biograd) bodo vsakih deset dni. V kolikor bi kdo želel letovati krajši čas, se lahko prijavitelca dogovorijo sami med seboj, da eno izmeno koristita dva, to je vsak po 5 dni.

Vse delavce in kooperante, ki nameravajo letovati v počitniških domovih, prosimo, da se držijo roka prijave in s tem omogočijo DE Prehrana in Počitniški skupnosti pravočasno zasedbo kapacitet.

M. Ž.

GIBANJE KADROV V LETU 1967

Podjetje je na dan 1. 1. 1967. zaposlovalo skupno 1935 delavcev, od tega 1843 za nedoločen in 92 za določen čas. Na dan 31. 12. 1967. pa je bilo v podjetju skupno zaposlenih 1724 delavcev, od tega 1673 za nedoločen in 51 za določen čas.

GIBANJE KADROV PO MESECIH

Meseci	Skupno število zaposlenih		Za nedoločen čas		Za določen čas	
		%		%		%
I.	1935	100	1843	100	92	
II.	1827	94,4	1778	96,5	49	
III.	2058	106,4	1836	96,6	222	100
IV.	2221	114,8	1876	101,8	345	155,4
V.	2225	115,0	1942	99,9	383	172,5
VI.	2036	105,2	1764	95,7	272	122,5
VII.	1997	103,2	1784	96,8	213	95,9
IX.	1974	102,0	1774	96,3	200	90,1
X.	1885	97,4	1829	99,2	56	25,2
XI.	1867	96,5	1785	96,9	82	36,9
XII.	1724	89,1	1673	90,8	51	23,0

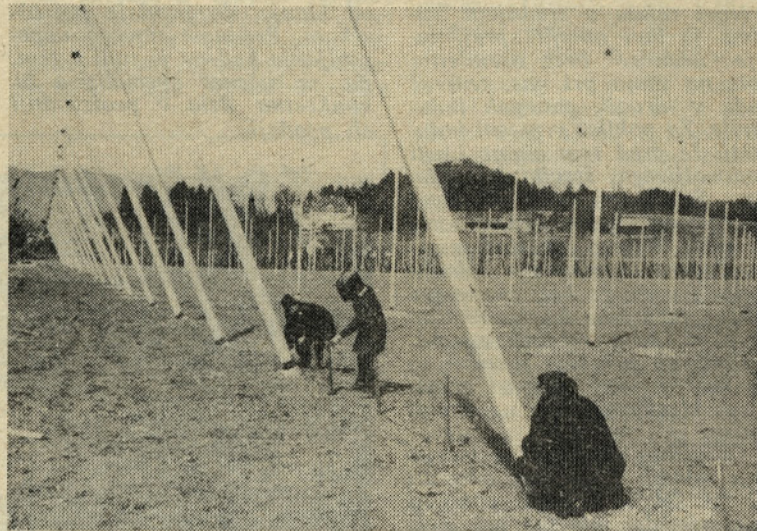
Povprečno je bilo v letu 1967. vseh zaposlenih 1982 ali za 251 manj v primerjavi z letom 1966. od tega 1802 za nedoločen čas ali za 85 manj kot v letu 1966. in 180 za določen čas, kar je za 167 manj kot v letu 1966.

Pri delavcih za nedoločen čas ni bilo med letom večjega nihanja in se je gibalo med $-9,2\%$ do $+1,8\%$. Pri delavcih za določen čas so ta nihanja znatno večja, kar je glede na značaj proizvodnje tudi razumljivo.

V proizvodnji dela 1261 delavcev ali 75% vseh delavcev za nedoločen čas, na finačno administrativni kader odpade 224 ali 13% in na strokovni ter vodstveni kader 193 ali 12% .

V učnem razmerju je v podjetju 27 vajencev (Mesnine 24, Strojna postaja 3).

Med letom se je v podjetju zaposlilo 91 delavcev za nedoločen čas, iz delovne organizacije pa je izstopilo 212 ali $12,6\%$ kar je za $15,6\%$ manj kot leta 1966.

Na Polzeli količijo sadilne vrste v novi betonki za pokopališčem, kjer bodo kooperanti pohiteli s sajenjem hmelja

Iz priloženih tabel je razvidna struktura delavcev za nedoločen čas, po strokovni in šolski izobrazbi, stanu, starosti, udeležbi v NOV, znanju tujih jezikov, narodnosti in vrsti dela.

Med letom je bila izvršena organizacija za mehanografsko obdelavo personalnih podatkov na osnovi osebnih evidenčnih listov. Kadrovska služba podjetja zbira in evidentira vse spremembe delavcev zaposlenih v podjetju in jih nato posreduje mehanografskemu centru podjetja.

STRUKTURA DELAVCEV PODJETJA ZA LETO 1967 (delavci za nedoločen čas)

Število zaposlenih na dan 1. 1. 1967			Sprejeti v času od 1. 1. do 31. 12. 1967 — po strokovni izobrazbi		IZSTOPILI IZ DELOVNE ORGANIZACIJE V CASU OD 1. 1. DO 31. 12. 1967													STANJE ZAPOSLENIH NA DAN 31. 12. 1967																								
M	vsi	Z	skupaj		visoka	višja	srednja	nižja	skupaj	KV	PK	NK	Skupaj	vsi	Z	odhod v JLA	zdrav. razlogi	družinske	razne	stanovanske	razmere	oseb. dohodki	pogoji dela	po sporazumu	strokovna nesposobnost	zmanjš. obs. del.	odprav. del. mes.	samovoljna zap. dela	discip. kazni	zapor nad 30 dni	nezmož. za delo	dop. pok. doba	smrt	skupaj	visoka	višja	srednja	nižja	VK	KV	PK	NK
1843	1031	812	91	18																																						
																		po strokov. izobrazbi																								

STANJE ZAPOSLENIH NA DAN 31. 12. 1967

po šolski izobrazbi					Stan				Starost							Udeleženci NOB					Znanje tujih jezikov															
fakulteta	višja šola	šola	osemletka	nedovrš. osemletka	brez šole	nepismen	samski	poročen	razvezan	vdovel	do 18 let	do 25 let	do 30 let	do 35 let	do 40 let	do 45 let	do 50 let	do 55 let	do 60 let	nad 60 let	skupaj	1942.	do 9. 9.	1943.	po 9. 9.	1943.	1944.	1945.	skupaj	francoski	ruski	angleški	italijanski	španski	nemški	ostali
42	24	168	475	937	23	4	347	1272	30	24	45	304	323	314	219	186	131	93	41	15	123	8	11	16	73	15	335	4	11	14	11	1	290	5		

STANJE ZAPOSLENIH NA DAN 31. 12. 1967

Narodnost							Vrsta dela						
Slovenec	Hrvat	Srb	Makedonec	Črnogorec	Jugoslovan	Drugi	vajenci	direktni prizv. kader	indirektni proizvodni kader	admin. kader	tehnični kader	samostojni	vodilni kader
1374	276	14	1	1	7	1	27	907	354	224	98	27	68

BERITE IN DOPIŠUJTE

v Hmeljarja

Mladina pri izbiri poklica v mesni industriji

Kakor vsako leto, tako bomo tudi letos potrebovali določeno število vajencev in vajenk za izučitev poklica v mesni industriji oziroma prodaji.

Novi zakon o srednjem šolstvu je lani omejil sprejemne učencev brez osemletne šole ne samo pri nas, temveč tudi v drugih panogah industrije. Za poklice v mesni industriji že pred tem nismo imeli zadovoljivega števila kandidatov. Sedaj, ko pa je potrebna zaključena osemletka, bo to še težje. Večina mladine se po končanem osemletnem šolanju vključuje v druge bolj znane poklice, medtem, ko za mesno stroko niso zainteresirani. Vzroki so pri tem različni in se kažejo docela v stari miselnosti klasičnega dela na obrtni način.

Odločilno vlogo pri usmerjanju mladih bi morali odigrati že v šolah in nato poklicni usmerjevalci mladine pri zavodih za zaposlovanje. Če bi naši mladini znali prikazati dobre in slabe strani mesarskega poklica, verjetno ne bi bilo težav pri izpopolnitvi praznih učnih mest. Prav zaradi tega se mladina usmerja v tiste poklice, ki jih bolj pozna in je o njih temeljiteje seznanjena. Dogaja se, da v nekaterih poklicih sprejmemo v uk 50% manj učencev, kot pa je prijavljenih.

Dandanes ne gre več za ozek profil mesarja, temveč se mladina lahko odloča za le-te:

- izdelovalec mesnih izdelkov;
- klavec — mesar;
- sekač — prodajalec.

Taka odločitev je torej pomembna že pri sklenitvi učne pogodbe. Opisani način izbire je za bodoči poklic velikega pomena, saj učenec dela samo

na področju, za katero se je odločil, to pa je edina prednost pred klasičnim načinom (obrotniški način), kjer je učenec delal in se izučil vsega dela — od klanja, do prodaje potrošnikom. Prednost novega usposabljanja kadrov je tudi v tem, da se učenec specializira za konkretno delo v proizvodnji ali prodaji.

paj trajata 4 leta. Prva stopnja izobražuje KV kader, ki ima potem vse pogoje za vpis na II. stopnjo, ki daje tehnični kader srednje strokovne izobrazbe oziroma obratne tehnike mesarske in predelovalne smeri.

Povsem prav je, da naše podjetje potrebuje tehnični kader, vendar pri mladini ni od-

kazuje 1. člen TZDR, ko se sklene pogodba med delovno organizacijo ali zasebnim obrtnikom na eni strani in vajencem oziroma starši na drugi strani. Vajenec ne postane član delovne skupnosti za nedoločen čas, ampak je sprejet v uk za določen čas.

Učna pogodba se sklene med zakonitim zastopnikom (starši) in direktorjem (upravnikom) delovne organizacije. Pogodbo registrira pristojni organ pri občinski skupščini.

Vajenec ne prejema osebnega dohodka po delu, temveč je zanj določena nagrada po pravilniku glede na letnik učenja. Vajenca ne zadenejo posledice, ki so določene za delavce v delovnem razmerju, če kršijo delovno dolžnost, temveč podležejo razvezi učne pogodbe.

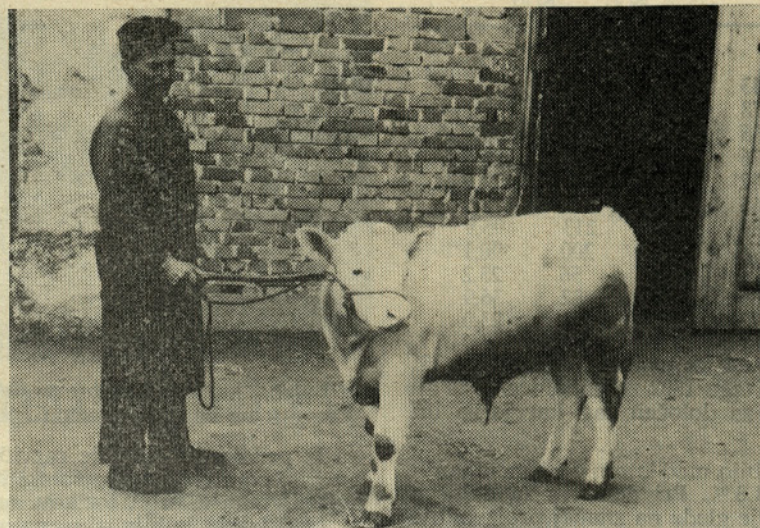
Zakon o prenehanju uredbe o vajencih določa, da delovna organizacija ni dolžna vajenca po zaključenem izpitu zaposliti, kot je to veljalo pred tem z uredbo o vajencih, ko je delovna organizacija morala po izučitvi učenca sprejeti na delo najmanj 6 mesecev kot KV delavca.

Te pravice sedaj učenci po zaključnem izpitu nimajo, ker bi to bilo v nasprotju z uredjenjem delovnih razmerij po TZDR.

Vajencem še vedno pripada dopust po bivši uredbi in ne po TZDR, in to vse dotlej, dokler ne bodo izdani republiški predpisi o učencih v gospodarstvu. Dopust po TZDR ne moremo obravnavati zaradi tega, ker niso v delovnem razmerju.

Prepričan sem, da bo članek pri mladih dosegel svoj namen in se bodo mnogi lažje odločili za enega izmed poklicev v mesni stroki.

Jože Franko

Obrat Tabor ima v pitanju pri tovarišu Kosu v Ojstriški vasi več križancev med »šarolejem« in sivorjarkami. Eden teh je z rednikom na sliki

Učna doba traja 3 leta in učenci poleg praktičnega dela obiskujejo vsako leto določen čas teoretičen del pouka na živilski šoli v Mariboru, kjer po 3 letih opravijo zaključne izpite.

Kljub povedanemu je treba opozoriti, da vzgaja novi kader zelo načrtno tehnična šola v Petrinji pri Zagrebu, kjer obstoja I. in II. stopnja, ki sku-

ziva, četudi so bile na razpolago štipendije. Lansko leto smo celo morali napraviti pogodbe za šolanje z učenci iz SR Hrvatske.

Računamo, da bo letošnje leto za našo industrijo v pogledu pridobivanja mladega začetnega kadra bolj plodno.

Kot že omenjeno brez osemletne šole ni mogoče skleniti učne pogodbe. Pri učencih ne gre za delovno razmerje, temveč za učno, kar jasno do-

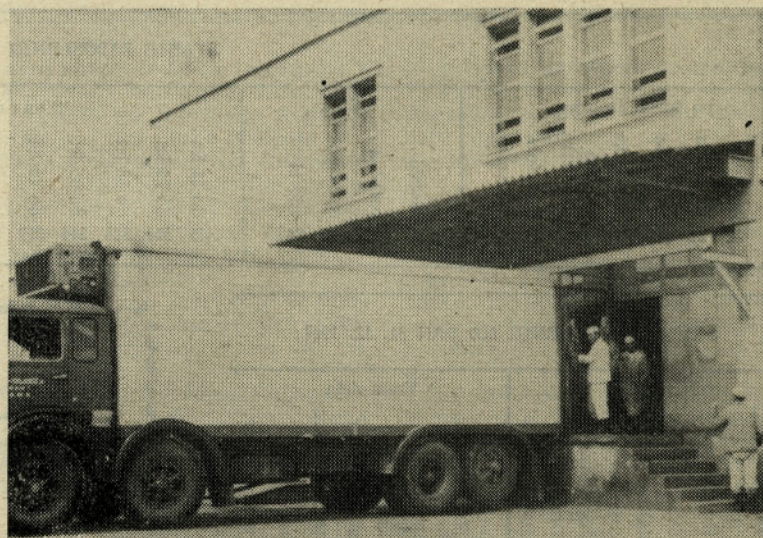
Posojila za individualno gradnjo stanovanj

Organi upravljanja podjetja so letos namenili za posojila za individualno gradnjo 400.000,00 N-din. K tem sredstvom lahko računamo še ca. 25% bančnih sredstev, to je okrog 100.000,00 N-din. Tako lahko v letošnjem letu računamo skupaj na okrog 500.000,00 N-din sredstev za individualno gradnjo. Višina sredstev je v letošnjem letu nekoliko manjša, ker se potrebe po večanju stanovanjskega fonda podjetja precejšnje in jih ne moremo zanemariti.

Glede na manjša sredstva, ki so na razpolago za individualno gradnjo, bo potrebno pri dodeljevanju kreditov upoštevati fazo gradnje in verjetno tudi tiste, ki vlagajo svoja sredstva v banko namensko za gradnjo stanovanj, ker na ta način vežemo več bančnih sredstev.

Vsi zainteresenti, ki še niso vložili prošenj za dodelitev posojila, pa to nameravajo, naj te pošljejo kadrovske socialni službi podjetja do 15. aprila 1968. Po 15. aprilu bo komisija za družbeni standard podjetja pričela z obravnavanjem prošenj. Prošnje, prejete po tem roku, komisija ne bo mogla upoštevati.

M. Ž.

Nakladanje polovic na kamion-hladilnik v obratu Mesnine

III. FAZA IZGRADNJE KLAVNICE V CELJU

V klavnici obrata »Mesnine« Celje zaključujemo dela na II. fazi izgradnje, ki obsega dograditev hladilnic v skupni površini 506 m² in zmrzovalnice za meso v velikosti 115 m². Z dokončanjem hladilnic in zmrzovalnic v traku med klavno halo in bodočo predelavo bo naš kolektiv pridobil dovolj hlajenih prostorov, ki smo jih pri sedanjem obsegu proizvodnje občutno pogrešali. Poleg novih hladilnic bo velikega pomena skladišče zmrznjenega mesa, v katerem bo možno vskladiščiti razne vrste mesa in drobovine, kar bo znatno vplivalo na boljšo založenost naših prodajaln.

Ker pa je hladilnica še vedno usposobljena le za primarno obdelavo mesa t. j. klanje živali, hlajenje, razsekovanje, se vedno bolj kaže potreba po izgradnji III. faze, ki zajema predelavo mesa in pakiranje. Sedaj moramo meso pripravljeno za predelavo voziti v stari objekt predelave na Teharski cesti. Gradbeni, higienski in tehnični pogoji v tem objektu pa so sila nezadovoljivi in onemogočajo normalno proizvodnjo. Proizvodne kapacitete sedanje predelave so tako omejene, da moramo znatne količine mesnih izdelkov nabaviti od drugih mesarskih podjetij.

Republiški in občinski sanitarni organi so izdali odločbo, da se sedanji prostori predelave zaradi zastarelosti objekta s 1. 7. 1969 zaprejo. V novi predelavi je predvidena tudi pakirnica svežega mesa, ki bo morala biti čimprej gotova, saj je proces novega načina prodaje v Celju in okolici zajel takšen obseg, da bi centralna pakirnica že sedaj morala

oskrbovati preko trgovskih podjetij 12 samopostrežnih trgovin.

Po prvotnem projektu iz leta 1962 je bil zgrajen v glavnem gradbeni prostor, ki bi omogočal proizvodnjo ca. 1200 ton mesnih izdelkov letno. Po sedanjih potrebah na območju, ki ga oskrbujemo, pa je ta ka-

paciteta znatno prenizka. Zaradi tega bo zmogljivost nove predelave bazirala na količinah 2000 ton raznih mesnih izdelkov letno. Za to povečanje je bilo potrebno izdelati nov tehnološki projekt, katerega je izdelal Jugoslovanski inštitut za tehnologijo mesa iz Beograda. Pri izdelavi tega projekta je moral projektant najti najboljšo rešitev za razpored posameznih prostorov v že zgrajenem objektu, koristiti obstoječo opremo iz stare predelave, predvideti nove sodobne stroje za predelavo in rešiti vrašanje notranjega transporta. Za pakiranje svežega mesa je treba predvideti prostor in opremo v katerem bo možno zapakirati vsak dan 3.000 kg mesa. Ker je prostor, kjer naj bi po prvotnem projektu bilo skladišče mesnih izdelkov, preurejen v hladilnice svežega mesa, bo potrebno dozidati nov prostor za skladišče gotovih izdelkov z ekspeditom in nekaj hladilnicami za notranje izdelke. Glavni prostori predelave, razsekovalnice, strojnice, pol-

nilnice, kuhinje, prekajevalnice in skladišča so locirani v pritličju. Stranski in pomožni prostori pa bodo v kletih. V prvem nadstropju je predvidena predelava trajnih mesnih izdelkov. Ta del predelave bo opremljen s klimatskimi napravami za reguliranje temperature, vlage in brzine zraka

ob polni zasedbi zaposleno samo v mesno predelovalnem obratu 153 delavcev.

V novi predelavi bodo montirani sodobni stroji za pripravo mesa, uveden pa bo nov tehnološki postopek za termično obdelavo mesnih izdelkov.

Prostori, v katerih bodo delavci obdelovali sveže meso, bodo opremljeni z napravami za ohlajevanje zraka, razsvetljeni pa samo z umetno svetlobo. V novi predelavi bo možno proizvesti dnevno 13 ton raznih izdelkov, za kar bo potrebno pripraviti 16 ton svinjskega in govejega mesa, oziroma 26 goved in 126 prašičev.

Izgradnja predelave v našem obratu bo tako za potrošnike, kot za naš kolektiv velikega pomena. Želja vsakega našega člana je, da bi bila ta zamisel čimprej realizirana.

Grm Anton

IZ DELOVNIH ENOT

tako, da bo možno to vrsto izdelkov proizvajati med celim letom. Predvidoma bo možno v štirih komorah za fermentacijo proizvesti do 80 ton mesnih izdelkov.

Ko bodo zgrajeni vsi prostori predelave in pakirnice, bo

Strokovna knjižnica

Za uspešno delo na vsakem delovnem mestu je potrebno nenehno izpopolnjevanje praktično in teoretično znanje. Ker je razvoj tehnike in novih dosežkov v delovnih postopkih hiter, mora posebno strokovnjak spremljati tudi sodobno strokovno literaturo.

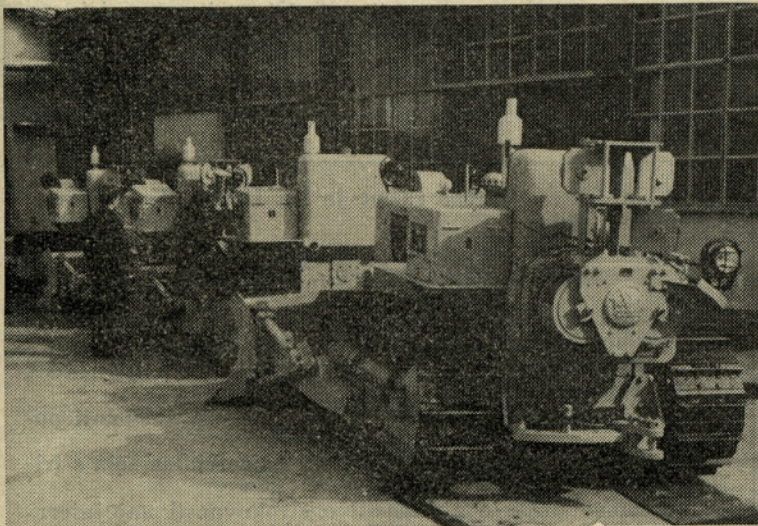
šimi knjigami, revijami in časopisi.

Ker pa prinašajo najnovejše dosežke znanosti in prakse predvsem revije in časopisi, so v seznamu našete vse revije in časopisi, ki jih imamo v knjižnici, naročene v letu 1968:

OBVESTILO

Društva kmetijskih inženirjev in tehnikov s področja občin Žalec, Šoštanj in Mozirje bodo imela 5. aprila ob 16. uri v dvorani KK Žalec ustanovni občni zbor.

Vse člane vabi odbor

Strojna postaja je v marcu dobila štiri težke buldozerje. Tako bodo s pomlajenim parkom laže kos težkim terenskim delom

V ta namen smo na upravi podjetja zbrali strokovno literaturo in uredili strokovno knjižnico. Ker je to šele začetek, je v knjižnici zaenkrat le tista literatura, ki je bila kupljena tekom let za potrebe posameznih strokovnih služb. Tako imamo v knjižnici ca. 400 knjig s področja kmetijstva, gozdarstva, ekonomike, organizacije podjetja, knjigovodstva itd.

Sedanji fond knjig postaja že zastarel zaradi hitrega razvoja vseh panog gospodarstva.

Vendar bo možno na osnovi sedanje strukture knjižnega fonda ob potrebah in sodelovanju strokovnjakov podjetja dopolnjevati knjižnico z novej-

Domače publikacije:

1. Agrohemija, časopis za hemizacijo poljoprivrede i šumarstva;
2. Agronomski glasnik, časopis Saveza polj. inž. i teh. SRH;
3. Agrotehničar: Jugoslovanski list za mehanizacijo u poljoprivredi, Zagreb;
4. Bilten — Poljodobra, Biro za poslovno tehničku saradnju poljoprivrednih gospodarstva Zagreb;
5. Delo in varnost: časopis Zavoda SRS za zdravstveno in tehnično varnost v Ljubljani;
6. Ekonomika poljoprivrede: Zadržna knjiga Beograd;
7. Ekonomsko tehnični pregled: časopis Zavoda za (Nadaljevanje na 6. strani)

- produktivnost rada Zagreb;
8. Ekonomska politika: časopis Borbe, Beograd;
  9. Glasnik: časopis za poljoprivredu i zadrugarstvo, Beograd;
  10. Moderna organizacija: Višja šola za organizacijo dela Kranj;
  11. Naš vrt: časopis za vrtnarstvo in sadjarstvo, Ljubljana;
  12. Planiranje in analiza poslovanja: Zavod za ekonomske ekspertire Beograd;
  13. Sigurnost u pogonu: Zavoda za zaščitu pri radu Zagreb;
  14. Sodobno kmetijstvo: revija za pospeševanje kmetijstva, živalstva in gozdarstva, Kmečki glas Ljubljana;
  15. Teorija in praksa: revija za družbena vprašanja.

Inozemske publikacije:

1. CHMELARSTVI, i odborný časopis chmelarsky Praga;
2. FELDWIRTSCHAFT, Deutsche Demokratische Republik;

3. HOPFEN-RUNDSCHAU, Wolnzach;
4. KOOPERATION, Zeitschrift für die sozialistische Landwirtschaft und Nahrungsgüterwirtschaft;
5. LANDTECHNIK, Zeitschrift für entwicklung, München;
6. L'INFORMATORE AGRARIO, Verona;
7. MITTEILUNGENDER DLG, Herausgeber: Deutsche Landwirtschaft-Gesellschaft, Frankfurt/M;
8. SUCCESSFUL FARMING, Iowa USA;
9. SÜDTIROLER BERATUNGSRING FÜR OBST UND WEINBAU-TERLAN;
10. TIERZUCHT, Fachzeitschrift für Tierproduktion VEB.

Knjižnica mora služiti vsakemu delavcu in strokovnjaku podjetja. Vsak se lahko seznaní z vsebino knjig in revij in si jih lahko sposodi za določen čas.

inž. M. Wagner

Ribogojnica dobiva svoje pravo lice

Pšenica na gomilskem polju. Letos so žita slaba in porumenela zaradi mrazov brez snega in suhega marca

ODBOR ZA HRIBOVITE KMETIJE SE JE SESTAL

13. marca se je po dolgem času ponovno sestel odbor za hribovite kmetije. Pretresal je splošno problematiko kmetijske proizvodnje, zlasti pa se je zaustavil pri problemih specializacije kmečke proizvodnje in prodaje pridelkov.

Pri sedanjih težkih tržnih pogojih se je nujno treba prilagajati zahtevam trga in kupcev, nuditi jim je treba kvalitetno blago, ki ustreza okusu potrošnika, pa če je ta še tako muhast.

Kdor se tem zahtevam ne bo prilagajal, se sam obsoja na zaostajanje in nazadovanje.

Vzporedno s tem je seveda treba preprečevati prevelika nihanja cen, ki proizvajalcu preveč zamegljujejo pogled naprej v specializirano proizvodnjo.

Specializacija postaja vse bolj nujna:

1. Zaradi proizvodnje večjih količin enakovrstnega blaga, pri katerem laže dosežemo izenačenost in kakovost, ki sta pogoja za boljšo prodajo.

2. S specializacijo zmanjšujemo proizvodne stroške zaradi potrebe po manjšem številu strojev, ki so bolj izkoriščeni, kar je važno zlasti, če manjka delovnih moči.

Ker pa so za preusmeritev v specializirano proizvodnjo potrebna vlaganja, se je odbor ustavil tudi pri vprašanju kreditiranja kooperacijske proizvodnje.

Prevladovalo je enotno mnenje, da je 8% obrestna mera previsoka za vsakršno investicijo v kmetijstvu. Zlasti pa bi bilo potrebno znižati obrestno mero; odbor je bil mnenja, da vsaj za 3—4%, za kompleksne investicije, ki pomenijo dolgoročno načrtno usmeritev v specializirano proizvodnjo. Zmanjšanje obrestne mere bi moralo biti pokrito s povečanim dohodkom dajalca kredita pri deležu od povečane proizvodnje. Morala pa bi biti tisti ukrep, ki bi mobiliziral sredstva kooperanta predvsem pa osnovne kapacitete — zemljo in živino — k večji zmogljivosti, k večjim pridelkom.

O preusmeritvi v specializirano proizvodnjo je bil odbor mnenja, da je odločitev lahka za kmetije, ki so zaokrožene in jim je zagotovljen odkup mleka. Težje pa je za ostale in tu bo treba še precej razprav in tehtnih analiz.

Razprava se je zaustavila tudi na sadjarstvu, zlasti na obnovi. Kljub letošnjim težavam pri prodaji sadja so kooperanti mnenja, da bo možno kvalitetno sadje še vedno dobro vnovčiti. Seveda pa kredit s 5-letno dobo vračanja in 8% obresti ne obeta znatnejše obnove.

Najprimernejši način bi bila vsekakor oblika, ki jo poznamo iz obnove hmeljišč.

Zavzet je bil tudi sklep, da se do prihodnje seje izdelajo principi obnove.

Odbor je ugotovil, da bi se že letos lahko prešlo na organizirano pridelovanje in odkup jagod v kooperaciji s približno 5 ton na področju Galicije.

Po končani seji si je odbor ogledal Brišnikovo kmetijo v Prekopi in napravo za prevetravanje sena pri Kranjcu v Kapli, kjer je razprava potrdila ob določenih izkušnjah stališča, zavzeta na seji. Na koncu pa si je odbor ogledal še mlečno farmo v Podlogu.

S. G.

Komisija za delovna razmerja DE Uprava Kmetijskega kombinata Žalec

RAZGLAS

na podlagi 268. člena statuta in 11. člena pravilnika o delovnih razmerjih, naslednje prosto delovno mesto:

1. REFERENTA ZA NABAVO REPRODUKCIJSKEGA MATERIALA

Za navedeno delovno mesto se zahtevajo naslednji pogoji:

Dokončana višja agronomska ali komercialna šola s triletno prakso.

Pismene prošnje z dokazili o strokovnosti naj interesi pošljejo kadrovsko-socialni službi podjetja najkasneje 20 dni po objavi razglaš.

Strokovni pogovori in nasveti

Pridelovanje krompirja

Cprav je krompir ena najmlajših kmetijskih rastlin, ga danes gojijo skoraj po vsem svetu. Njegov prodor iz Južne Amerike — tam je namreč njegova domovina, je šel po dveh poteh: belokožnate sorte so prišle k nam iz dežel, ki ležijo bolj severno: iz Anglije, Skandinavije, Severne Amerike, rdečkožnate pa so prišle iz Španije in se razširile po vsej Evropi. Sredi 19. stoletja so pri nas še gojili razne sorte krompirja kot so: ribničan, rani rožnik, progasti itd. Takrat krompirja še niso tako cenili, kot danes. Uporabljali lo ga le za rejo prašičev, kuho in žganje, ki se je takrat zelo razpaslo. Prvi se-

globoko preoral. Če je zemlja spomladi čista, brez plevela, zadostuje, da spomladi njivo zravnamo s kultivatorjem, pobranamo in poravnamo z vlačo. Seveda smo morali že pred tem opravilom dodati še anorganska gnojila — najboljše kar jeni, ker vsebuje hlevski gnoj premalo hranil za popoln uspeh.

Na njivo smo potrosili 300 — 350 kg ha superfosfata in 400 — 450 kg kalijeve soli ali sulfata. Od fosfornih gnojil bomo dali prednost superfosfatu zato, ker ima krompir rajši fiziološko kislina gnojila. Kalijev sulfat pa bi imel prednost pred soljo takrat, kadar na naši njivi pride-

Tudi dušik je življenjskega pomena za rastlino. Ob pomanjkanju le-tega je rastlina blede in zelo neodporna. Zato krompir gnojimo z nitromonkalom. Že pred saditvijo damo od 100 — 150 kg nitromonkala na hektar, kasneje pa v teku rasti še dvakrat. Seveda se moramo vedno ozirati na izgled rastline. Običajno dognojimo krompir pred vsakim ogrinjanjem od 100 — 200 kg ha nitromonkala. Da gnojimo ravno s tem gnojilom ni slučaj, ker vsebuje tudi do 30% apna. Z uporabo tega gnojila smo torej opravili še eno nalogo. Za apno je krompir zelo hvaležen, posebno še, če je reakcija zemlje glede na zakisanost neugodna.

Kot vidimo, so vsa hranila enako pomembna. Cilj bomo dosegli takrat, kadar bodo ta hranila dana v pravilnem razmerju, ki naj bi bilo takole:

N:P:K = 1:0,8:1,7

Kadar je njiva zaplevljena, moramo opustiti herbicid. Najboljši je gesacard, s katerim

poškropimo 7 dni pred ali 7 dni po saditvi.

Sajenje se prične, ko je zemlja že toliko ogreta, da lahko gomolji kalijo. To je takrat, ko se zemlja ogreje na 7°C. Če bomo sadili rani krompir, bomo seme nakalili ali jarovizirali. Upoštevati pa moramo, da ta postopek traja od 35 — 40 dni. Gomolje krompirja naložimo v zabojčke, vendar plitvo, da so vrh drug drugega največ 3 gomolji. Temperatura v prostoru, ki mora biti svetel, mora biti od 10 — 12°C. Prostor vsak dan 4 — 5 ur zračimo, seveda le, če je nujna zunanja temperatura dovolj visoka. Pri posajanju takih gomoljev moramo biti previdni, da ne polomimo kaličev.

Če bomo upoštevali vsa načela, ki pogojujejo dober pridelek, se nam ni bati nerodnih let. Vsako leto bomo z zadovoljstvom ugotavljali, da nam krompir poplača trud in skrb, ki smo mu jo posvečali.

Poljanec Bernard

Inž. Marovt Stane

Tehnologija vzreje telet

V letu 1967 smo v Hmeljarju v nekaj odstavkih obravnavali sodobno tehnologijo vzreje telet, ki smo jo uvedli na naših farmah. Zaradi enostavnosti in uspešnosti je možno to tehnologijo prenesti v vsak hlev zasebnega proizvajalca.

V lanskoletnih razgovorih smo posvečali veliko pozornost prehrani krav v suhem obdobju, ki je predpogoj, da se tele rodi zdravo in vitalno. Po opisu postopka pri telitvi in vzreji teleta po rojstvu smo že obravnavali krmljenje telet do 10 — 12 dneva starosti. Poudarili smo da je bistvo sodobnejše vzreje skrajšano napajanje telet z materinim mlekom (od 10. — 12. dneva starosti), takojšen prehod od materinega mleka na nadomestek mleka (laktan)

in razmeroma kratko dobo napajanja in reje teleta z laktanom. To drugo fazo krmjenja in vzreje telet bomo obravnavali in zaključili v tem sestavku.

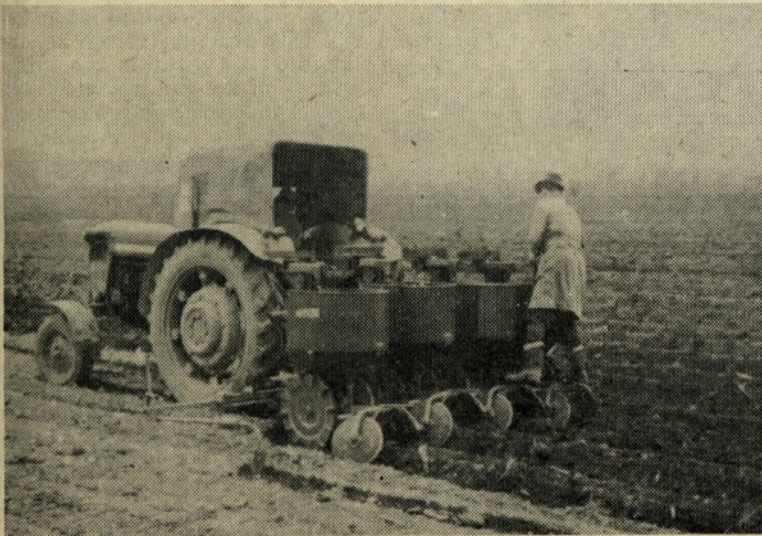
Preden bomo opisali vzrejo in krmljenje telet od 10. — 12. dneva starosti do 90. dneva starosti, bomo prikazali ekonomiko sodobnejše tehnologije vzreje, ki je odločilno vplivala, da smo jo na farmah tako hitro uvedli.

Stroški prehrane teleta do 90. dneva starosti:

poraba materinega mleka	180 l á 1,02 =	183,60	70 l =	71,40 N-din
poraba laktana	40 kg á 5,50 =	220,00	22 kg =	111,00 N-din
poraba starterja	30 kg á 1,35 =	40,50	50 kg =	67,50 N-din
poraba sena	10 kg á 0,30 =	3,00	45 kg =	13,50 N-din
poraba PLEGO-koncentrata	—	—	10 kg =	9,50 N-din
Skupno		447,10		272,90 N-din

Po novi tehnologiji pocenimo prehrano do 90. dneva starosti za 17.420 S-din pri teletu ali za ca. 30%. Ker smo z novo tehnologijo izpolnili vse zahteve po zdravi rasti teleta, je ta prihranek res čisti dohodek. Glede na število telet, ki jih sa-

ma farma letno zredi, je pocenitev vzreje telet z novo tehnologijo prehrane zelo važna. Vzemimo npr. farmo Podlog. V letu 1967 so na farmi proizvedli za pleme 221 teličk. Z navedeno pocenitvijo so na farmi prihranili preko 40.000 N-din. Dejanska pocenitev vzreje telet

S stroji je sajenje krompirja olajšano in hitrejše

stavki o krompirju, ki so bili priobčeni v raznih kmetijskih publikacijah, so poučevali kmeta o pridelovanju in uporabi krompirja. Danes vemo, da ima krompir vsestransko uporabnost, vendar ga tudi kot ljudsko hrano cenimo bolj kot nekoč. Vsebuje namreč precejšnje količine vitaminov, škroba in beljakovin, ki so važen vir človeške prehrane in zdravja. Približujemo se času, ko bomo morali posaditi seme, če hočemo, da bodo naše kleti tudi tč jesen polne okusnih gomoljev. Da bi krompir bogato obrodil, moramo pripraviti zemljo tako, da bo čimbolj rahla, zračna in da bo v njej dovolj hranilnih snovi. Na to smo morali misliti že jeseni. Dober pridelovalec krompirja je zemljo že jeseni pognojil z 200 — 300 mc hlevskega gnoja na hektar in jo

lujemo krompir za industrijske potrebe. Le-ta mora vsebovati čimveč škroba, kalijeva sol pa neugodno vpliva na količino škroba v gomoljih.

Fosforja krompir sicer ne potrebuje v velikih količinah, je pa nujno potreben za povečanje odpornosti krompirja proti boleznim in škodljivcem. Tudi gomolji so lepše razviti in je njihova kaljivost neprimerno večja od tistih, ki so bili s fosforjem slabo preskrbljeni. Kalij je za krompir življenjskega pomena, saj je njegova življenjska moč mnogo večja, če ima tega hranila dovolj na razpolago. Lažje se bori proti neugodnim vplivom okolja. Če ga primanjkuje, postane neodporen proti suši in moči. Poznamo tudi gnitje gomoljev prav zaradi pomanjkanja kalija, ker je odpornost proti boleznim zmanjšana na minimum.

je še večja, ker nova tehnologija, če so izpolnjeni tudi drugi vzrejni pogoji, zagotavlja bolj zdravo vzrejo z redkejšimi vzrejnimi boleznimi in z manjšim procentom poginov telet. Te pogoje so na farmi Podlog dovolj dobro postavili in tako registriramo v letu 1967 malo obolenj in zdravljenj in izredno nizek odstotek poginov: od 448 živorojenih telet je poginilo samo 7 telet ali 1,3%. Še v letu 1966 je imela farma Podlog pri manjšem številu rojenih in vzrejenih telet preko 90.000 N-din realizirane izgube, medtem ko je v letu 1967 zmanjšala izgubo pri teletih na 48.000 N-din. Glavni delež pri tem gre novi tehnologiji, predvsem pocenitvi prehrane.

Pa si pogledjmo na kratko, kako vzrejamo teleta do 90. dneva oziroma do 120. dneva starosti, ko prevedemo teleta v plemenske telice. Teleta moškega spola farme kmalu posredujejo v pitališča (do 30. dneva starosti). V 10. — 12. dnevni starosti pridemo brez prehoda od materinega mleka na laktan. Količine razredčenega laktana ostanejo enake kot pri napajanju z materinim mlekom: od 6 — 7 litrov dnevno glede na težo teleta. Samo težja teleta dobivajo dnevno 7 l. Nadomestek mleka ali laktan v polni meri nadomesti materino mleko. To lahko zaključujemo iz njegove sestave:

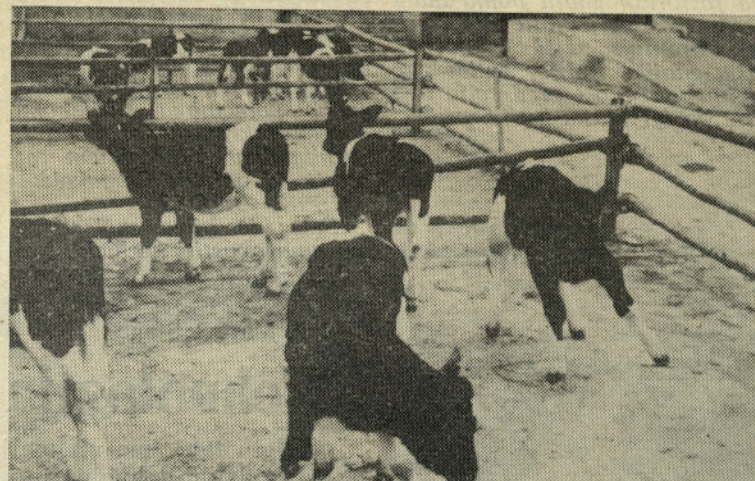
posneto mleko v prahu	75 %
sirovka Seroforte v prahu	5,0 %
homogenizirana mast	18 %
laktan — premiks	2 %

Hranilna vrednost laktana je izredno velika:

surovih beljakovin	26 %
škrobna vrednost	94 %

Razredčen z 9 l vode pa ima kljub temu manjšo hranilno vrednost od polnega mleka. Zato moramo manjkajoče hranilne snovi dodati s koncentratom TL starterjem. Ostanimo še pri laktanu. V 2% tako imenovanega premiksa najdemo v laktanu vse potrebne dodatke, ki jih mlad organizem zahteva za normalno in zdravo rast: rudnine, sledovne elemente, vse važne vitamine (A, B₁₂, C, D₃, E in K₂) in še antibiotike, ki ščitijo teleta okužb. S tako kvalitetnim nadomestkom zagotovimo tudi brez materinega mleka zdravo rast teleta. In ker je liter razredčenega laktana skoraj polovico cenejši od polnega mleka, je za toliko prehrana cenejša. Z laktanom napajamo teleta dvakrat dnevno in obvezno v vedricah s HIKO cuclji, ki z ventilčkom dovoljujejo počasno pitje. S počasnim pitjem pa v največji meri preprečujemo prebavne motnje, seveda, če so izpolnjeni pogoji glede pravilnosti in higiene priprave laktana in če je temperatura razredčenega laktana pred napajanjem pravilna. Tukaj moramo

poudariti, da je napajanje z laktanom mnogo bolj zahtevno kot napajanje z materinim mlekom. Če materino mleko posredujemo teletu v čisti posodi takoj izpod vimena, smo izpolnili 90% pogojev pravilnega napajanja. Laktan pa moramo pripraviti v primernih posodah, držati primerno temperaturo in šele nato posredovati teletom v vedrca na boksih. Nevarnosti okužb pri pripravi laktana so velike, tako s posodami kot od hlevskega zraka. Posebno pa moramo paziti na pravilno temperaturo razredčenega laktana, ki ga tele pije; ne sme biti nižja od 35°C niti višja od 39°C. V nasprotnem primeru povzroči laktan kaj hitro prebavne motnje, ki se lahko nadaljujejo v nevarne driske. Napajanje oziroma vzreja telet z laktanom je zelo uspešna in ce-

Teleta na tekališču v Novem Kloštru veselo poskakujejo na toplim spomladanskem soncu

na, torej ga moramo pripraviti izredno vestno tako, kot tehnologija zahteva.

Po stari tehnologiji prehrane smo teleta napajali do 90. dneva, celo do 100. dneva starosti in nato postopoma odstavljali. Po »novi« tehnologiji prehrane pa napajamo teleta z laktanom samo do 45. dneva, največ do 50. dneva starosti. Odstavljanje opravimo postopoma v tednu dni. Tako skrajšano napajanje z laktanom je narekovala ekonomika prehrane in vzreje telet. Tudi napajanje z laktanom je draga prehrana, čeprav okrog polovico cenejša kot s polnim mlekom. V zameno za laktan pa moramo teletu nuditi ustrežno nadomestno hrano. To damo s TL starterjem in dobrim senom.

Že prej smo omenili, da manjšo hranilno vrednost laktana od materinega mleka ne povečujemo s količinami, temveč dodajamo teletu cenejše rastlinske beljakovine s koncentratom TL starterjem. S prehodom od materinega mleka na laktan nudimo teletom že v drugem tednu starosti TL starter v posebnih krmilnikih,

ki so pričvrščeni na vrata boksov. Zaradi zahteve organizma po hranilnih snoveh in sitosti prične tele hitro lizati koncentrat in se navajati na prebavo rastlinske hrane.

TL starter je visoko vredno močno krmilo s kvalitetnimi rastlinskimi surovinami (soja, lucerne, bučne pogače itd.). Z dodatkom živalskih beljakovin (mleko v prahu, ribja moka). 18% prebavljivih beljakovin in 72% škrobna vrednost garantirata ustrežno nadomestilo za malo hranljivih snovi, ki jih dajemo rastočemu teletu s 6 ali 7 litri razredčenega laktana. Zato ima tele v krmilniku na boksu starter na voljo. Sporedno nudimo teletu v posebni vedrici čisto vodo, ki jo konzumacija koncentrata že zahteva. Tu lepo opažamo, da pri povečani dnevni porabi koncentrata pije tele

hanju napajanja z laktanom na voljo koncentrat TL starter, seno ali lucerno in vodo. Cilj cenejše prehrane smo s tem dosegli, posebno ker je rast teleta normalna in zdrava.

Po 70. dnevni starosti gremo v nadaljnjo pocenitev obroka oziroma prirastka. K TL starterju pričnemo mešati koncentrat za rejo plemenskih telic, tako imenovani PLE-GO, ki je sicer nekoliko slabše kvalitete kot starter, vendar temu primerno cenejši (starter 1,35 N-din, ple-go 0,95 N-din za kg). Tri mesece in več staro tele ima že sposobnost prebavljanja delno že tudi manj vredno močno krmilo. Do 100. in 120. dneva starosti postopoma zamenjamo starter s ple-gom, ne da bi pri tej zamenjavi kakorkoli vplivali na rast in dnevno prirejo. Celo moramo po 100. dnevni starosti omejiti dnevno konzumacijo koncentrata na 3 kg, ker bi ga sicer požrla teleta več. V primeru, da smo (v poskusih) dajali teletu koncentrat še po 100. dnevni starosti na voljo, so žrla več koncentrata manj pa voluminozne krme. Cilj pravilne vzreje je, da skladno z večjimi dnevnimi zahtevami konzumira tele v obsegu koncentrat in voluminozno krmo v pravem sorazmerju.

Ko smo dosegli to, da tele dobro žre voluminozno krmo (seno in lucerno) z omejenimi količinami koncentrata in je zdravo ter normalno prirašča, smo uspešno in ceneno zaključili vzrejo telet. Najboljša vzreja in najcenejša pot je uvedba nove tehnologije prehrane s hitrim odstavljanjem od materinega mleka, s skrajšanim napajanjem z laktanom in čimprejšnjim navajanjem na koncentrat in voluminozno krmo.

USNJARSKI ODPADKI, KRMA ZA SVINJE

V industriji usnja odpadajo občutne količine krajnih odrezkov in drugih odpadkov usnja v nič. Le-ti vsebujejo 42,6% vode, 24,7% beljakovin, 11,3% maščob, 16,7% soli, 4,6% drugih snovi in so prosti vseh bolezenskih kali. Po določeni predelavi dajo dobro beljakovinsko krmo za prašiče.

V sovhozu »Serp i molot«, v okolici Moskve so delali poskuse s 6-mesečnimi in 56,5 kg težkimi prašiči velike bele pasme. Šestinsedemdeset živali poskusne skupine je redno prejemale 450 g »odpadkov« na dan, enako močna kontrolna skupina pa je prejemale 80 g beljakovin dnevno. Povprečni dnevni prirastek poskusne skupine je bil 555 g, kontrolne pa 554 g.

Zaklani prašiči poskusne skupine niso kazali nobenih psiholoških motenj. Krmilo iz odpadkov lahko krmijo prašičem do 20 dni pred klanjem.

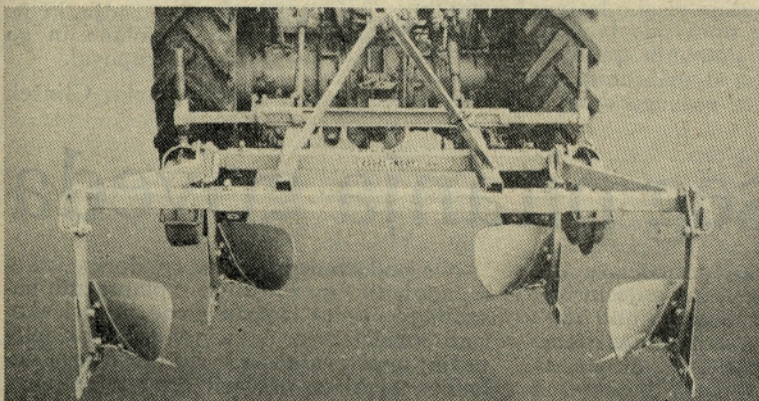
Tako imajo teleta po prene-

NOVOST — NOVOST — NOVOST — NOVOST

Hmeljski ogrodnik Žalec

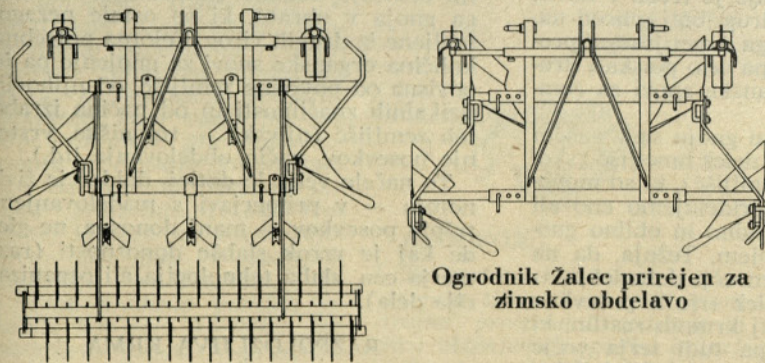
V letošnjem letu se bodo po naših hmeljiščih pojavili novi ogrodniki za hmelj, ki jih proizvaja avstrijska tovarna Vogel & Noot. Ogronnik je pravzaprav izpeljanka njihovega vinogradniškega okopalnika Probus, ki so ga priredili in predelali za potrebe hmeljarstva. Ogronnik nam služi za poletno in za zimsko obdelavo hmeljišč. Je uporaben kot okopalnik, ki se lahko kombinira

Hmeljski ogrodnik je vsestranski, izdržljiv in praktičen

z dvema osipalnima pluznima glavama in kot plug za odoravanje. Delovno širino je moč poljubno regulirati od 1,60 m do 2,2 m. Napravo je tovarna demonstrirala nekajkrat na območju naših hmeljišč in ob takih prilikah beležila vse pripombe in želje naših hmeljarskih strokovnjakov, ki jih je nato konstrukcijsko upoštevala, dokler ob zadnji demonstraciji večina ocenjevalcev ni bila zadovoljna.

Hmeljski ogrodnik bomo uvozili za potrebe naših obratov prihodnji mesec.

Ogronnik Žalec prirejen za zimsko obdelavo

Za letno obdelavo

K standardni opremi ogrodnika spadajo: 4 pluzne glave za odoravanje (zimsko izvedba), 2 pluzni glavi za osipanje, 7 nogač za okopalnik in 2 rezervi, zvezdasta brana in 2 rezervna kompleta okopalnikovih rezil. Cena zgoraj opisane opreme je 3.450 N-din za družbeni sektor. Ta cena bi se povišala za višino prometnega davka v kolikor bi ogrodnik kupil kooperant.

ZIVINOZDRAVNIŠKA DEŽURNA SLUŽBA ZA APRIL 1968

7. IV. 1968 LESJAK Milan, dipl. vet., Prebold tel. 72-201
14. IV. 1968 FLORJANC Julijan, dipl. vet., Braslovce tel. 72-027

21. IV. 1968 OCVIRK Franc, dipl. vet., Vransko tel. 7
28. IV. 1968 LESJAK Milan, dipl. vet., Prebold tel. 72-201
1. 2. V. 1968 OCVIRK Franc, dipl. vet., Vransko tel. 7

Dežurstvo prične v soboto ob 12. uri in traja do ponedeljka ob 7. ure zjutraj.

Opomba: 1. maja ne osemenjemo. 2. maja bomo osemnjevali kot ob delavnikih.

Obnova kmečkega sadjarstva

Slovensko jabolko slovi daleč po svetu. In v Sloveniji ima štajersko še poseben zven. Tudi obrobni predeli so pridelovali in še pridelujejo okusna jabolka. V marsikateri hiši visi priznanje za kvalitetno pridelana jabolka že izpred vojne.

To pa je tudi skoraj vse, kar lahko rečemo dobrega v sadjarstvu v naši dolini in njenem obrobju, če izvzamemo par posameznikov. Jabolka morajo biti danes ne samo okusna, če jih hočemo dobro prodati, morajo biti tudi primerne zunanosti. Če pa hočemo pridelovati rentabilno, mora biti tudi reden in visok pridelek.

Ustavimo se pri štirih pogojih za rentabilno pridelovanje jabolk.

I. Izbor primerne sorte

V naših sadovnjakih mrgoli sort, ki jim še tako dober strokovnjak — pomolog ne ve imena in lastnosti. Prevladujejo bobovci, kosmači, mošančki, torej jabolka, po katerih je danes zelo majhno povpraševanje. Danes bomo sadili samo jabolka:

a) po katerih je veliko povpraševanje, ker so lepe zunanosti, primerna za hlajenje;

b) ki so rodovitna in omogočajo doseči visoke pridelke ob primerni oskrbi.

Te pa so: že zelo razširjeni Jonathan, Zlata parmena, Zlati delicos (izg. delišez), Rdeči delicos, šampanjska reneta.

Tudi nekaj starejših sort ima še vedno razmeroma širok krog potrošnikov, zlasti krivopecelj in carjevič, ki pa žal zlasti slednji ni dovolj rodovitni.

II. Če govorimo o prikupni zunanosti jabolk, ne moremo mimo večkratnega letnega škropljenja. Kot je redno zimsko škropljenje pogoj za to, da sadovnjaki sploh še životarijo, je potrebno za zdrav sadež, ki je lep za oko, tudi poleti škropiti, zlasti proti škrlupu, zavijaču in kaparju pa tudi proti plesni. Seveda ne škropimo samo zaradi zunanosti sadeža in boleznih; tudi škodljivci močno zmanjšajo pridelek, ko mu uničijo listno površino, ki ima isto vlogo, kot pljuča pri človeku. Samo z rednim škropljenjem poleg ostalih agrotehničnih ukrepov lahko zagotovimo visoke pridelke.

Novije sorte, priporočene v sadnem izboru, so rodovitnejše, a tudi občutljivejše. Vendar so sadjarji zagotovili v dobrih, predvsem sončnih legah, zelo dobro kvaliteto pri 5-6-kratnem škropljenju. Seveda je po vseh izkušnjah tudi spodnja meja stroškov zaščite za pridelovanje kvalitetnega namiznega sadja.

III. Redno in obilno gnojenje je predpogoj za rentabilnost pridelovanja. Res je, da čedalje pogosteje vidimo sadovnjake pozimi pognojene s hlevskim gnojem, precej sadjarjev privoščiči nekaj fosfornih gnojil, v veliki meri zlasti zaradi trave. Toda fosforja in kalija pogosto primanjkuje, vedno pa dušika. Dušik je v sadjarstvu izrednega pomena, brez zadostnih količin in ob pravem času ni bogatega vsakoletnega pridelka.

Dušik je potreben zlasti v prvi polovici leta od zgodnje pomladi do stanja, ko se formirajo cvetni brsti. Pri pomanjkanju dušika, pa ob dobri letini zmanjka hrane za nastavek za prihodnje leto.

Fosfor in kalij rabi sadno drevje za zdravo rast in za zdrave in dobro obarvane plodove.

Preveč dušika prepozno v jeseni, še zlasti ob pomanjkanju fosforja in kalija, je vzrok posebam nezorelim enoletnim poganjkov, kar lahko opazimo na drevju pod hlevi, kjer odteka gnojnica.

Pri pomanjkanju hranil so plodovi drobni, krmežljavi, pa tudi sadne sadike že v zgodnji mladosti rade zakrnijo, če jim ne strežemo s hranili, ki jih potrebujejo. Že od daleč lahko ugotovimo po slabi sorti, kratkih in krhkih enoletnih poganjkov podhranjenost.

V zvezi s prehrano seveda ne smemo obdelavo zemljišča v sadovnjaku zanemariti. Stari travniški nasadi z dvojnim pridelkom: sadja in krme, ne pridejo za v bodoče v poštev že zaradi prepogostega škropljenja.

V mladem nasadu priporočajo prvo leto obdelavo:

a) da z mlado sadiko ne tekmuje nobena druga rastlina, ne trava in plevel pri prehrani in oskrbi z vodo;

b) da se olajša boj proti voluharju in poljskim mišim, ki rade naredijo mladim sadovnjakom precejšnjo škodo.

V prvih letih lahko posadimo med vrste različne podsadeže, ki pa morajo, ko drevje zarodi, ven.

Kjer je dovolj vlage, predalpski predeli Slovenije še veljajo za dovolj vlažne, lahko 4. — 5. leto nasejemo travo, toda ne za mrvo, pač pa za mulčenje (5 ali večkratna košnja, pri kateri pustimo travo da strohni v nasadu). Ker ima drevje korenine globlje, ni take konkurence za vlago, hranil pa tako ne odnašamo s travo iz sadovnjaka.

IV. Vzgoja in rez sta doživeli v zadnjem desetletju pri nas, drugod po svetu pa že prej,

(nadaljevanje na 10. strani)

(Nadaljevanje z 9. strani)
precejšnje spremembe. Za oblikovanje krone mladega sadnega drevesca velja danes pravilo uporabljajte čimmanj škarije. Zato pa z upogibanjem, privezovanjem, razpiranjem usmeriti veje v tisto smer, ki se nam zdi potrebna. Na ta način nam drevje prej zarodi, kajti z rezjo pomlajujemo in starajočo rastlino stimuliramo k obnovi rasti, kar ji podaljša življenjsko dobo.

V celi življenjski dobi pa moramo uporabljati rezilo vsaj toliko, da je krošnja dovolj redka in zračna. Pregosta krošnja je vir bolezní, predvsem

pa nudi dobre pogoje za razvoj škrlupa.

Ker skušamo doseči čimprejšnjo rodnost, oblikujemo drevje v manjše posebne krone. Od ploščatih so najbolj razširjene naravne palmete. Krona ima dva para ogrodnih vej v eno smer (zato ploščata). Ta oblika vzgoje je v sodobnem plantažnem sadjarstvu najbolj razširjena.

Od ostalih oblik so razširjena najbolj različne piramidne oblike. Te imajo ogrodne veje v dveh etažah ali pa razporejene enakomerno okrog debla čedalje više.

Deblo je zaradi olajšanja dela čim nižje. Večina sodobnih sadovnjakov je nizkodebelnih. Seveda so piramidne oblike tudi na nekoliko višjih deblih, vendar največ od 80 do 120 cm (srednje debelno drevje). Pri nizkih oblikah je ograja nujna zaradi zajca, ki ga z nobenim drugim sredstvom ne moremo pregnati.

Toda le nizke oblike so tiste, ki nam res zmanjšajo delo. Za rez in obiranje nam niso potrebne visoke lestve. Večino dela opravimo lahko s tal ali pa s posebnih zabojev — pruček. Tu si prihranimo lahko druge ure nočnega dela, kajti delo s

tal je lažje in hitrejše. Tudi s sodobnimi škropilnicami in molekulatorji je možno škropljenje le v nizkih sadovnjakih brez posebnih škropilcev, kar s sedeža traktorja.

To je v grobem opis sadovnjaka, kakršnega zahteva čas od sadjarja. Namen članka ni razčlenjevati tehnologijo v sadjarstvu, pač le bežno predočiti sadjarsko stanje in smer sadjarstva za bodočnost. Lahko rečemo edino perspektivo: visoki donosi kvalitetnega sadja, ki je dovolj poceni pridelano in ga bo potrošnik rad kupoval.

Slavko Glinšek

Veljko Križnik

Potreben obseg pitanja goveda

Pitanje goveda je v našem podjetju organizirano zaenkrat le kot stranska proizvodnja. Zanj je značilno, da ni specializirano v posebnih organskih enotah, ker je premajhnega obsega. Zato tudi organizacija dela in tehnologija, s tem pa tudi gospodarnost (ekonomičnost) proizvodnje, ne more biti na potrebni ravni.

Zaradi izgube, ki se pojavlja v tej vrsti proizvodnje, razmišljajo v vsakem obratu (1) če bi se še ukvarjali s pitanjem in (2) v kolikšnem obsegu.

Svoje mnenje o izgubi pri pitanju sem pojasnil že v članku, ki je bil objavljen v prejšnji številki Hmeljarja, in ga tu ne bom še enkrat ponavljal. Dejstvo je, da v opisanih razmerah v našem podjetju pitanje ustvarja dejansko izgubo šele, če dohodek ne krije stroškov, zmanjšanih za pripadajočo režijo podjetja in obrata ter za stroške hleva (amortizacija, vzdrževanje).

Poleg gospodarnosti (ekonomičnosti) proizvodnega procesa moramo upoštevati pri določanju obsega pitanja še vrsto drugih okoliščin:

- potrebe po hlevskem gnoju;
  - pridelano krmo oziroma razpoložljiva zemljišča, ki so primerna le za pridelovanje krme (prirodna travnišča);
  - obstoječe zmogljivosti hlevov (število stojišč);
  - potrebe po pitancih, kot surovini za predelavo v obratu kombinata »Mesnine«.
- Večina teh okoliščin velja pravzaprav za določanje obsega govedoreje nasploh; ker pa je v podjetju v glavnem izvedena specializacija obratov, ki se ukvarjajo s proizvodnjo mleka in vzrejo mlade plemenske živine, omejujemo to razpravo le na ostale obrate, ki se ukvarjajo le s pitanjem goveda.

POTREBE PO HLEVSKEM GNOJU

V naših podnebnih in talnih razmerah je mogoče ohraniti — še posebej pa izboljšati — rodovitnost zemlje le, če ji redno in v zadostni količini dodajamo tudi organsko snov (humus). To je zahteva, ki jo moramo brezpogojno izpolniti. V nasprotnem primeru zmanjšujemo proizvodno sposobnost zemljišč, osnovnega proizvodnega tvorca (faktorja) v kmetijstvu, s tem pa tudi dohodek delovne skupnosti, ki jih obdeluje.

Organizacijsko je dosedaj kmetijska veda to zahtevo reševala z uravnovešenim

razmerjem med obsegom poljedelske in živinorejske (bilanca krme in stelje in bilanca gnoja). To razmerje pa je bilo treba vskajevati v vsaki temeljni enoti kmetijske proizvodnje (kmetija, družbeni kmetijski obrat).

V sodobni kmetijski proizvodnji se vse bolj uveljavlja specializacija temeljnih proizvodnih enot, ki bistveno poveča storilnost dela in delovnih naprav, s tem pa tudi gospodarnost (ekonomičnost) proizvodnje in donosnost (rentabilnost) za to proizvodnjo uporabljenih proizvodjalnih in denarnih sredstev.

Taka usmeritev seveda odpravlja togo, neprilagodljivo uravnovešanje kmetijske proizvodnje v vsaki proizvodni enoti posebej. To uravnovešanje je treba v novih razmerah doseči na drug, bolj gibčen način in v okviru širšega kmetijskega prostora — podjetja, ali pa celo poiskati druge vire potrebne organske snovi za zemljo.

Potrebe po hlevskem gnoju so v našem podjetju velike. Velik delež hmeljišč (skoraj $\frac{1}{3}$ obdelovalnih zemljišč), ki so monokultura (neprestano pridelujemo eno ali isto rastlino), terja stalno in obilno gnojenje s hlevskim gnojem. Težnja, da na njivah ustvarjamo čimvečji dohodek, nas usmerja na velik delež tržnih posevkov na njivah in vse manj krmnih rastlin, ki zemljo ugodijo. To pa tudi terja večje dodajanje hlevskega gnoja zemlji (ali kake druge organske snovi).

Te povečane zahteve po hlevskem gnoju, zaradi take strukture njivske proizvodnje, ne moremo zagotoviti s pridobivanjem hlevskega gnoja od lastne živine. To bi namreč terjalo znižanje deleža hmeljišč in tržnih posevkov ter povečanje deleža krmnih rastlin, kar pa bi znižalo povprečni denarni dohodek na hektar obdelovalnega zemljišča. V sedanjih gospodarskih razmerah kaj takega ne pride v poštev. Zato moramo nujno kupovati tudi hlevski gnoj od drugod vse dotlej, dokler ga lahko dobimo po primerni ceni. Istočasno moramo iskati še druge vire in načine vnašanja organskih snovi v zemljo, ki lahko nadomestijo hlevski gnoj.

Potrebno organsko snov, ki jo moramo dodajati zemlji, lahko zagotovimo na več načinov:

- s kupljenim hlevskim gnojem od drugod (če se da dobiti in če ustreza cena gnoja skupaj s prevoznimi stroški);

- s podorom posevkov (podorine, zelena gnojenje) na njivah in v plantažnih nasadih (če se to izplača glede na pričakovani »pridelek« zelenja in stroške pridelovanja; upoštevajoč še izpad denarnega dohodka, ki bi ga ustvaril drug tržni posevek);

- s kompostom (če je na razpolago dovolj rastlinskih ostankov);

- s hlevskim gnojem od lastne živine (v obratu ali v podjetju).

Če je govedoreja nedonosna, potem imajo drugi viri organske snovi prednost. Reja živine le zaradi gnoja bi povzročila dokaj visoko ceno gnoja, ker je v tem primeru gnoj glavni proizvod.

Najmanjši obseg pitanja v naših obratih določajo količine potrebnega hlevskega gnoja v obratu, ki so ostale nezagotovljene iz drugih virov. Celotna potrebna količina organske snovi za gnojenje pa je odvisna od površine zemljišč, od njihovih fizikalnih značilnosti in od načina izrabe teh zemljišč (njivska — travniška, vrstne posevkov, način obdelovanja itd.).

To načelo velja le dotlej, dokler je živinoreja — v primerjavi s pridelovanjem tržnih posevkov — manj donosna, ne glede kaj je vzrok slabše donosnosti (razmerja cen, slaba tehnologija ali organizacija dela).

RAZPOLOŽLJIVA KRMA

Pri izbiranju njivskih posevkov težimo ustvariti čimvečji čisti dohodek na hektar zemljišča. To načelo v sedanjih gospodarskih razmerah pospešuje težnjo za povečevanjem deleža tržnih posevkov v poljedelski proizvodnji. To pomeni, da bomo preoravali vse travnike, ki so za to primerni ali pa bodo z melioracijskimi (zlasti osuševalnimi) ukrepi postali primerni, na njivah pa bomo pridelovali čimveč tržnih posevkov (hmelj, žito, krompir itd.) in čimmanj krmnih. Seveda ne moremo zaradi strokovnih (agrotehničnih) zahtev povsem izločiti krmne posevke iz kolobarja.

Opisano načelo ne velja docela za obrate, ki imajo zemljišča v bližini mlečnih farm. Za farme moramo v njihovi najbližji okolici zagotoviti pridelovanje osnovne krme, ker bi jo daljši prevozi z drugih obratov preveč podražili.

Kljub taki usmeritvi nam bo ostalo še nekaj travnikov in tudi njivskih travnišč, ki njihov pridelek ne moremo porabiti

drugače kot za krmljenje živine (tako imenovana absolutna krma, oziroma absolutna krmna zemljišča).

Le v manjši meri lahko ta pridelek (seno) tudi prodamo; pretežni del bo ostal za krmo. V sodobni farmski tehnologiji pitanja je obrok za pitance sestavljen pretežno iz močnih krmil; delež sena (ali drugih oblik osnovne krme) je sorazmerno majhen.

Prodaja sena je vabljava, ker je tržna cena sena včasih veliko višja, kot je dosežemo, če seno porabimo za krmljenje. Vendar so tudi za to omejitve in ne moremo računati, da bi vse seno lahko prodali.

Pretežni del sena bo ostal doma za krmo. Če imamo ustrezne hleve, bomo pitanje organizirali sami. Če pa ne, ga lahko organiziramo v obliki proizvodnega sodelovanja s kmetom ali v obliki proizvodnega sodelovanja (delo na domu). Obrat vlaga v to proizvodnjo tudi vso krmo. Seveda bi v taki obliki kmet ali delavec bil dolžan predati obratu ne le pitance, temveč tudi gnoj.

Razpoložljiva osnovna krma določa zgornjo mejo obsega pitanja, ki ga lahko zastavimo, ne da bi bilo potrebno osnovno krmo dokupovati od drugod.

Stelja v sodobnih pitaliških goveda ni

več tako pomemben dejavnik, ki bi omejeval obseg pitanja.

ZMOGLJIVOST HLEVOV

Razpoložljive zmogljivosti hlevov (stojišča) je treba čimbolj izrabiti, da niso niti dneva prazne. S tem razbremenimo drugo proizvodno dejavnost stroškov amortizacije in vzdrževanje hlevov in dela upravne režije.

Majhni, zastareli hlevi za pitance, ki jih imamo, ne omogočajo sodobne organizacije dela in visoke delovne storilnosti, zato je treba obliko organizacije pitanja izbrati tako, da bo za obrat najbolj gospodarnostna.

Pitanje v družbeni organizaciji dela (delavec v rednem delovnem razmerju) bi organizirali le v večjih hlevih, ki jih bomo preuredili tako, da bo mogoče v njih krmiti tudi z dodatkom ureje in v katerih bo mogoče polno zaposliti enega delavca (okrog 100 stojšč).

V drugih, manjših hlevih, ki jih ni mogoče preurediti za krmljenje z dodatkom ureje, bo treba pitanje organizirati v obliki dodatnega delovnega razmerja ali dela na domu. Bistveni pogoj za to obliko dela je, da zaposlitev ne traja poln delovni čas delavca. Zato po normativih preračunamo potrebni delovni čas glede na število stojšč v hlevu. Upošteva se povprečno dnev-

no prirejo na vsakem stojšču (pitancu) in osnovni osebni dohodek, izračunamo pripadajoči osnovni osebni dohodek na 1 kg prireje. Delavec s posebno pogodbo z obratom prevzame pitanje, obrat pa mu zagotovi krmo, živali itd. To delo lahko opravi delavec izven rednega delovnega časa (zjutraj in zvečer) ali pa s pomočjo svoje družine.

POTREBE PO PITANCIH

Te so prav tako lahko pomembne pri določanju obsega pitanja v podjetju, ki ima v svojem sestavu tudi klavnico. Predelovalni obrat Mesnine kupuje pitance tudi izven kombinata, ker je naša proizvodnja mesa premajhna za njegove zmogljivosti. Konjunktura na tržišču ali pa kak huda nalezljiva bolezen lahko prepreči normalno nabavo živine na tržišču izven kombinata. Neizrabljene zmogljivosti klavnice bi lahko posredno znižale tudi dohodek kmetijskih obratov kombinata. Pri vsklajevanju proizvodnih programov surovinskih in predelovalnih dejavnosti je odločilen poslovni uspeh podjetja kot celote. Če povečano pitanje izboljšuje uspeh poslovanja podjetja v celoti, ker povečuje izrabo zmogljivosti klavnice, potem je s stališča podjetja kot celote gospodarsko upravičeno in potrebno.

PISMA UREDNIŠTVU

Aronacija je prinesla marsikatero spremembo in v nekaterih primerih in v mojem primeru skoraj onemogočila neko določeno sodelovanje s Kmetijskim kombinatom; vendar nismo popolnoma prekiniteli odnose. Smatram namreč, da nekdo, ki kreditno podpira, konkretno, kdor vlaga pri vas svoje prihranke, prav tako doprinaša k razvoju kmetijstva. Zato nas čudi, da kombinat dopušča proizvodnim okolišem sklepe, ki tega ne upoštevajo, čeprav vi sami v zadnjem Hmeljarju podčrtavate, da je treba kreditno politiko še krepiti kot zelo koristno. Samoupravni organi v proizvodnem okolišu Prebold so namreč lansko leto sprejeli sklep, da se samo kooperantom s pogodbo požanje najprej žito in šele nazadnje ostalim. To se je tudi zgodilo in je naša pšenica na peščenih tleh stala osuta do zadnjega. Mi imamo pri PO Prebold vloženo vlogo denarja, ki ga koristite vi. Nam je umrlo veselje do kmetijstva. Če pazljivo prečitaš Kardeljovo knjigo o socializmu na vasi, pa vidiš, da je dolžnost »Zadruga«, da budi veselje in ne da s svojimi sklepi pripelje do stagnacije kmetijstva. Za v bodoče bi bilo zanimivo dobiti odgovor na vprašanje: ali je kooperant samo tisti, ki ima določeno pogodbo s kombinatom ali pa tudi tisti, ki pri vas vlaga denar. Moje mnenje je, da je slednji več vreden kot koope-

rant s pogodbo, ki je vrh tega pri vas še dolžan večjo vsoto denarja, pri uslugah pa naj bi imel prednost.

I. — A. Žohar
Prebold

ODGOVOR:

Po statutu kombinata je kooperant tisti, ki s kombinatom trajno proizvodno sodeluje in ima sklenjeno pogodbo o trajnem gospodarskem sodelovanju. Taka določila navaja tudi veljaven zakon o kmetijskih zadrugah, sprejet v letu 1965. Ta zakon, v nasprotju s prejšnjim, ki je članstvo v zadrugi pogojeval s članskim deležem, postavlja kot pogoj za članstvo gospodarsko sodelovanje. Denarna vloga v hranilno-kreditnem odseku obrata kombinata torej še ne daje statusa kooperanta. Res je, da edino hranilne vloge v naših hranilno-kreditnih odsekih omogočajo dajanje posojil kmetom-kooperantom za izboljšanje gospodarjenja in smo za njihovo zbiranje vsi zelo zainteresirani. Res je pa tudi, da v naših hranilno-kreditnih odsekih obrestujemo vloge po isti obrestni meri kot hranilnice in da je obrestna mera za posojila 8%, torej zelo visoka, ker so tudi obresti

za vloge visoke. Med vlagateljem in posojilojemalcem so torej računi čisti, vlaganje denarja v naše hranilno-kreditne odseke pa je odraz kmečke solidarnosti, ker kmetje ne dobijo posojil v drugih hranilnicah.

Prednost kooperantov, predvsem pa kooperantov hmeljarjev pri kombajniranju žit, je v praksi uveljavljanja že več let na vseh tistih obratih kombinata, ki vključujejo kooperacijsko proizvodnjo. Hmeljarji so imeli prednost tudi pri mlačvi in bivših zadružnih mlatilnicah in to tudi v Preboldu, ker pač

čas spravila žit sovpada s pravicami na hmeljsko sezono.

Kombajniranje žit je vsako leto zaradi nestrpnosti proizvajalcev ena najtežjih nalog, ki povzročata veliko ugovorov. Ne smemo zanikati tudi raznih organizacijskih napak, katere moramo v bodoče energično odpraviti in tudi potreb po postopni obnovi zelo iztrošenih kombajnov. Prepričan sem, da bi lahko v bodoče pri boljši organizaciji dela in večji strpnosti proizvajalcev podobne pritožbe odpadle.

Plaskan Vlado

Po sklepu delavskega sveta razpisuje Kmetijski kombinat Žalec

Interne licitacije

za prodajo raznih kmetijskih strojev, traktorskih priključkov in traktorjev za svoje kooperante po naslednjem razporedu:

8. aprila 1968	ob 8. uri na obratu Vojnik, v Višnji vasi;
9. aprila 1968	ob 8. uri na obratu Celje na Lavi; ob 11. uri na obratu Vrtnarstvo v Medlogu.
10. aprila 1968	ob 8. uri na obratu Petrovčev v Petrovčah; ob 11. uri na obratu Mirošan.
11. aprila 1968	ob 8. uri na obratu Prebold; ob 11. uri na obratu Trnava na Gomilskem.
12. aprila 1968	ob 8. uri na obratu Tabor; ob 11. uri na obratu Vransko..
15. aprila 1968	ob 8. uri na obratu Polzela; ob 11. uri na obratu Braslovče.
16. aprila 1968	ob 8. uri na obratu Vrbje; ob 11. uri na obratu Šempeter.

Kmetijski kombinat Žalec

Prof. Franjo Baš — preučevalec savinjskega hmeljarstva

Prav je, da se ob obletnici smrti tudi savinjski hmeljarji in vsi ostali Savinjšani spomnimo moža, ki je pomembnost našega hmeljarstva ponesel v široki svet znanstvene misli. Prof. FRANJO BAŠ je bil izjemna osebnost, saj se je v času vse večje specializacije znanstvenega dela na omejenem področju aktivno in samoniklo udeleževal na tolikih področjih in kot intenzivni preučevalec terena v tolikem delu slovenske zemlje kot nihče.¹ Prav zaradi izjemnih vrlin in bistrih ter globoko izvirnih misli se je visoko dvignil nad slovensko povprečje.

Profesor Franjo Baš

Rodil se je 22. januarja 1899 v kmečki družini v Kamenčah pri Braslovčah, na obrobju hmeljarskega predela Sp. Savinjske doline. Osnovno šolo je obiskoval v Braslovčah.² Sla po znanju in temeljitejšem spoznanju domače zemlje ga je napotila v svet: prvi dve leti je obiskoval gimnazijo v Celju, nakar je zaradi prepira s tamkajšnjimi Nemci nadaljeval srednješolski študij na gimnaziji v Kranju vse do leta 1917, ko je bil poklican v vojsko. Po vrnitvi iz italijanskega vojnega ujetništva je 1920. leta maturiral, in nato se je vpisal na eksportno akademijo na Dunaju. Od leta 1921 do diplome iz zemljepisa in zgodovine leta 1925 je študiral na ljubljanski univerzi. Do leta 1931 je služboval v Mariboru kot srednješolski profesor, odtlej pa do leta 1938 je bil ravnatelj Banovinskega arhiva v Mariboru. V vsem tem času je vneto in predano sodeloval pri urejanju, utrjevanju in rasti mariborskega muzeja. Leta 1939 je postal ravnatelj Pokrajinskega muzeja v Mariboru in na tem položaju je bil vse do odhoda v Ljubljano leta 1950. V povojnih letih (1948/49) je z nesebično prizadevnostjo postavljati tudi temelje preurejenemu Ptujskemu muzeju. Ko je bil leta 1950 poklican v Ljubljano, kjer je postal šef oddelka za muzeje in galerije pri ministrstvu

za kulturo in prosveto, sta dobila njegova široka kulturna razgledanost in globina znanja novega delovnega in ustvarjalnega poleta. V tem času je sodeloval pri pripravah za ustanovitev Tehniškega muzeja Slovenije v Ljubljani. Leta 1952 je postal njegov prvi direktor, in vodil ga je skozi težavna obdobja njegovega nastajanja in razcveta. V času ljubljanskega službovanja in nadvse aktivnega strokovnega sodelovanja na širokem področju je bil na filozofski fakulteti v Ljubljani izvoljen za prvega univerzitetnega predavatelja muzeologije. Leta 1963 je stopil v pokoj. Umrl je v Ljubljani, dne 30. aprila 1967.

Prof. Franjo Baš je s preučevanjem naših pokrajin in s svojo obsežno publicistično dejavnostjo zapustil nezbledljive sledi svoje pionirske dejavnosti na izredno širokem strokovnem področju. Kot neutruden, veder in dobrodušen popotnik po Savinjski dolini, našem Podravju in Pomurju se je seznanil domala s sleherno vasjo in njenimi problemi. Vedno in povsod ga je zanimalo življenje ljudi in njih živo ustno izročilo. Zato je toliko pisal o ljudskih krajevnih imenih, stanovanjskih hišah, gospodarskih poslopijih, o naravnih in kulturnih spomenikih, naših narodnostnih problemih v preteklosti in v sedanosti, o naši severni meji, pa tudi o gospodarskih vprašanjih, kot so to socialni problemi našega kmeta, turizem itd.³ Njegova pisana ali govorjena beseda je vedno prinašala svežino in živlenskost v strokovne revije ter v strokovna društva, kjer je plodno deloval. Kdo se ne spominja njegove, danes že klasične razprave: »GOSPODARSKO POSLOPJE V SAVINJSKI DOLINI«, kjer riše vpliv hmeljske kulture na njegov razvoj? Z njo so v znanstvenem svetu — doma in v tujini — zaživele številne posebnosti savinjskega kmečkega doma — pa najsi bo to kozolec »toplak« ali »marof s širokim platom« ali hmeljska sušilnica. »HME LJARSTVO V SAVINJSKI DOLINI« kakor tudi »KASTE NA DOBROVLJAH« so našle odmev v njegovi široko zasnovani študijski dejavnosti. Iz zgodovinskih in drugih virov je obudil in otel pred pozabo pomembna zgodovinska dogajanja in značilnosti, kot npr. podobo Gornjegrajskega na prehodu iz 18. v 19. stoletje. Spregovoril je o trgu Ljubno pa »REČICI KOT TRGU« (ob Savinji); prezrl ni niti pomembnosti nekdanjega ZADREČKEGA LONČARSTVA. Del svojih moči je usmeril v preučevanje ŽENITOVANJA V VZHODNEM ZASAVJU«. Tudi »CELJSKI GROFI IN NJIHOVA DOBA«, ki so izšli v prvem letniku CELJSKEGA ZBORNKA 1951, kažejo vse odlike njegove temeljite publicistične dejavnosti.

II.

Bralce »Hmeljarja« želimo na kratko seznaniti z nekaterimi osnovnimi spoznanji in ugotovitvami, ki jih je prof. F. Baš zapisal o slovenski »HME LJARIJI«. Njegovi široki pogledi na hmeljarski predel Savinjske doline so danes še toliko bolj zanimivi, saj jih je izoblikoval pred dobrimi štiridesetimi leti. Poleg tega pa je tudi sam kot kmečki otrok savinjskega hmeljarja okušal prenekatero vesele in

bridke trenutke, ki so opogumljali, oplajali, bridko prizadejali in pogubliali savinjskega človeka.

»HME LJARSTVO V SAVINJSKI DOLINI«⁴ je prvi obsežnejši strokovno-znanstveni zapis, ki je seznanil domači, predvsem pa tuji strokovno-znanstveni svet s Savinjsko dolino in njenim hmeljarstvom. Z njegovo razpravo smo tudi domačini dobili prvi zaokroženi vpogled na dežele, ki pridelujejo hmelj. Poleg evropskih držav, ki so bile vsakemu našemu hmeljarju bolj poznane, so tedaj hmelj gojili še v posameznih predelih ZDA in Kanade, tudi Cile in Patagonija (Argentina) v Južni Ameriki ter južna Avstralija in Nova Zelandija so imele hmeljske nasade. Na osnovi zgodovinskih virov nam podaja pregled hmeljarstva na Slovenskem. Med leti 1821 do 1825 so hmelj gojili okoli Andraža nad Polzelo, še prej pa so bili hmeljski nasadi okrog Maribora in Ptuja. V samem jedru Savinjske doline se hmelj pojavi mnogo kasneje. Pred sto leti (kakor tudi prej in še več desetletij kasneje) je imel savinjski kmet glavne dohodke od prodaje žit, kar pa je zadostovalo komaj za davke. Vinogradništvo, ki je bilo še najbolj razširjeno na severnem obrobju Savinjske doline, je dajalo kislo vino, ki ni šlo v denar. Kmet je živel v dolgovi. Tudi veleposestva so bila v podobni krizi. Ta so iskala in končno našla izhod v hmeljarstvu. Polagoma so njihovemu vzgledu sledili kmetje.

Prvi nasadi žlahtnega (češkega) hmelja se pojavijo v Savinjski dolini v letih 1855 do 1860, a brez uspeha. Po letu 1870 začne J. Bilger na graščini Novo Celje s ponovnimi poskusi, a to pot s kvalitetno slabšim tettnanškim (iz Würtenberškega) poznim hmeljem, in uspe! Mnogi kmetje niso pokazali pravega zaupanja v novo kulturo. Sele visoke hmeljske cene l. 1882 so pospešile razvoj hmeljarstva v Spodnji Savinjski dolini. Še posebno naglo so se hmeljišča razširjala po letu 1886, ko so dokončno spoznali, da našemu podnebjju in tlom najbolj ustreza angleški golding (pl. Haupt in J. Hausenbichler). Hmelj je prispeval, da se je savinjski kmet gmotno povzpел nad sosednja kmetijska področja. To pa je Savinjščanu dvignilo samozavest: hmeljarstvo mu je prineslo blagostanje pa tudi številna razočaranja.

Še posebno pozornost je prof. Baš posvetil prikazu naravnih pogojev Savinjske doline in kako se jim prilagaja hmeljska kultura. Opisal je številne razločke v kvaliteti prsti, ki se spreminja od Savinje prek teras do samega gričevnatega obrobja. Podrobno so prikazane podnebne razmere v Savinjski dolini (vpliv padavin, vetra in temperatur na količino in kakovost hmeljskega pridelka). Posebno zanimive so navedbe o spremembah hmeljskih površin in o letnem pridelku. Poleg vsega tega v študiji niso prezrti številni učinki, ki jih je hmeljarstvo prineslo v spremembo kmetije in kmečkega doma. Ze pred prvo svetovno vojno kakor tudi po njej je bilo hmeljarstvo v jedru Savinjske doline (v trikotju med Letušem, Vranskim in Levcem) že tako razvito, da so kmetije največ pridelovale hmelj, kupovale pa žito in moko.

»GOSPODARSKO POSLOPJE V SAVINJSKI DOLINI«⁵ je drugo Baševo delo, ki je nastalo pred štiridesetimi leti, in na katerega je potrebno še posebej opozoriti. V uvodu nam s splošnimi oznakami prikaže selišča savinjskih naselij, pa najsi bodo to kmečke vasi ali obrtno-trgovska naselja, ki so se razvila na stičišču poti in ob vstopu stranskih dolin v Celjsko kotlino (npr. Prebold, Tabor, Vransko, Griže idr.). Gospodarska struktura slehernega naselja se izraža v njegovi zunanji podobi. Ker je v razpravi prikazan predvsem vpliv hmeljarstva na preoblikovanje kmečkega doma, zato moramo spoznati vsaj osnovne tipe kmetijskih posestev. Še med obema vojnama so bila v Savinjski dolini: a) veleposestva kot ostanki fevdalnega obdobja pred letom 1848, ki so imela predvsem gozdarski značaj (Prebold, Ojstrica, Zaklošter idr.); b) veleposestva poljedelskega značaja kot izraz modernega agresivnega meščanskega kapitala, ki je prodiral iz Celja in Zalca v poljedelsko bogato Savinjsko dolino, in so bila v rokah trških ali mestnih trgovcev in obrtnikov; c) kmečka posestva, ki so po svojem značaju pretežno poljedelskega značaja in zavzemajo večino za poljedelstvo najbolj rodovitne zemlje.

»Socialno in kulturno življenje savinjskega kmeta se je do začetka 20. stoletja razvijalo pod močnim vplivom veleposestnikovega zgleda in stoji danes (1928. leta, o. p.) pod izredno močnim gospodarskim in kulturnim vplivom mesta« (str. 74). V tem vidi prof. Baš razlog, da se savinjski kmet — hmeljar kulturno malo samoniklo udejstvuje, temveč sledi veleposestniku, mestu in strokovno organizacijskemu vodstvu! Na nekem drugem mestu je naš rojak — prof. Baš leta 1938 zapisal: »... v okolici Ljubljane, Maribora, Celja, nadalje tam, kjer je zemlja vzgojila industrijske rastline, npr. hmelj v Savinjski dolini... živi pomeščanjeni kmet«. Ta napredni »... kmet stoji v izrazitem duševnem in eksistenčnem nasprotju z večino našega kmeta... Meščanski tip kmeta živi v prehrani, obleki, stanovanju in duševnem življenju meščansko življenje... Splošno se uživa kava, goveje meso ne samo tu in tam ob nedeljah, temveč tudi ob delavnikih, ... pri težjem delu jedo svinjsko suho meso... Obleka je meščanska, ... stanovanje sodobno opremljeno in čisto. Duševno življenje je ali pod vodstvom časopisja ali pa prosvetnih ter gospodarskih organizacij, ki kmeta usmerjajo duševno«.⁶

V okolju teh vplivov moramo motriti spremembe v obliki in funkciji gospodarskega poslopja v Savinjski dolini. Seveda je bil učinek hmeljarstva zelo raznolik. V hribovitem obrobju, ki je posejano s samotnimi kmetijami (Dobrovlje, Mrzliško-Smiklavško hribovje, kraški predel Ponikevske planote itd.) so se obdržale do danes vse oblike in vrste gospodarskih poslopij takšne, kakršne so bile v preteklosti. Tudi gospodarstvo v teh predelih je ohranilo mnogoteri značaj preteklih obdobj.

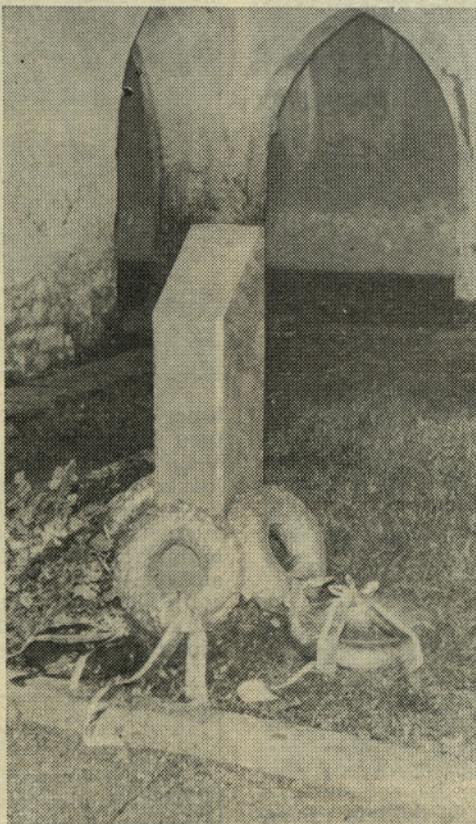
Nesluteni gospodarski razmah pa je vplival na preobrazbo ravninskih naselij oziroma objektov kmečkega doma. V dolini je prevladoval dvoceličen hlev (prostor za govejo živino in poseben prostor za konje), katerega temelji so bili iz kamna, a vse ostalo je bilo iz lesa. Že sredi 19. stoletja začne med lesene hleve prodirati zidani hlev. Šele v 20. stoletju je Savinjecan pričel razširjati svoj osrednji gospodarski prostor tako, da je prišel do da-

našnje oblike »marofa s širokim platom«.

Pod vplivi utrjevanja in razširjanja hmeljskih nasadov v zadnji četrtini preteklega stoletja tudi hiša prične spreminjati svojo podobo. »... Z zidano hišo se uveljavljajo tudi na podeželju mestni stavbarski in arhitektonski vidiki. Pritlična zidana hiša z vežo in kuhinjo v sredini, s hišo in kamro na eni, malo hišo in kletjo na drugi strani, poriva v ozadje leseno, s slamo krito hišo, v kateri je zidana veža in visoko obokana kuhinja in v kateri imamo poleg veže in kuhinje še en sam prostor, to je hišo kot sobo« (str. 78).

V drugi polovici 19. stoletja se gospodarskim poslopjem na savinjskih kmetijah pridružijo še svinjaki, ki so bili doslej združeni s hlevom. Mnoge kmetije imajo še kašte in že tudi stiskalnice (preše) pod njimi. Hmelj so v začetku sušili na soncu, potem v ogrevanih hišnih ali v drugih zaprtih prostorih. Na prehodu stoletja, ko so hmeljniki zajeli že mnogo večji obseg, se tudi pri nas pojavijo hmeljske sušilnice. Pri redkokateri kmetiji zraste kot samostojen objekt. Povečini so hmeljske sušilnice v Savinjski dolini prizidali že obstoječemu gospodarskemu poslopju: ali hlevu oziroma »marofu« ali svinjakom, redkeje hiši ali kašti. Ne samo sušenje hmeljskega pridelka, temveč tudi uskladiščenje do prodaje, je delalo savinjskemu hmeljarju posebne preglavice. Potrebno je bilo razširiti prostor na marofu ali pripraviti novega (na kozolcu, v podstrešju hiše, na kašti). Posebne težave s prostorom so bile v času, ko je savinjski kmet gojil več kvalitetno različnih vrst hmelja, od katerih sta bila najpomembnejši »zgodnji (golding) in pozni (tettnanški) hmelj.

Kadar motrimo stavbe savinjskega kmečkega doma iz polpretekle dobe, moramo imeti pred očmi še naslednje: »... Savinjecan je efektist v svojem umet-

Spominski stebriček profesorju Franju Bašu v prostorih tehničnega muzeja v Bistri pri Vrhniki

niškem, zlasti oblikujočem gledanju in premotrivanju. Njegovo estetsko doživljanje razvija predvsem to, kar je impozantno, torej veliko, masivno in prostorno. Vsled tega spremeni svoja poslopja v duhu efektnosti. Glede poslopij stremi in glada, da ne bo »na tesnem« ter da si ustvari prostorno posestvo in na kmetiji prostorne stavbe. Tej prvotni težnji sledi naslednja, razširjene prostore tudi okrasiti...« (str. 88-89).

Kadar govorimo o Baševem strokovnem zanimanju za razvojne težnje gospodarskih poslopij v hmeljarski pokrajini, ne moremo mimo njegove ocene Melikovega Kozolca na Slovenskem.⁷ Pravzaprav je njegova recenzija prispevek k poznavanju in razločevanju številnih novih oblik kozolca na Slovenskem. Prof. Baš je poglavitne vire za dopolnjevanje oblik kozolcev črpal iz rodne Savinjske doline (npr. vezani kozolec ali toplar ali cvibasti kozolec idr.). Kako se je pravzaprav razvil savinjski kozolec pod vplivom hmeljarstva razvil v vezano obliko. Najbolje je, da pogledamo razvoj kozolca v štirih savinjskih naseljih: »... v Glinjah imamo leta 1900 2 lesi, 4 plašivce in 5 kozolcev, danes (leta 1931) pa razen enega na psa samo vezane kozolce. V Kamenčah je 1900 1 prislonski tip kozolca, 2 z gospodarskim poslopijem združena, poleg teh pa še 1 lesa, 8 plašivcev in 7 kozolcev, danes imajo samo vezane kozolce. V Poljčah so sami vezani kozolci pa 1 plašivec in 2 združena z gospodarskim poslopijem, medtem ko so leta 1900 imeli 5 plašivcev in 7 kozolcev. Sp. Gorče kažejo 1900. leta 3 kozolce združene z gospodarskim poslopijem, 1 lesa, 7 plašivcev in 7 kozolcev. Danes (1931) sta še samo 2 plašivca, od teh oba zunaj na polju...« (str. 282-283). Redke lese po polju so izginile. Plašivci so tudi na tem, da izginejo. Razvili pa so se vezani kozolci (toplar), ki so ponos savinjskega kmeta. Ob tem naštevaju velja opozoriti, da so še pred štiridesetimi leti in manj okrog Vranskega poznali ostrvi, medtem ko jih najdemo danes le še po vsem hribovskem obrobju zahodnega dela Celjske kotline (predvsem na Dobrovljah).

»KAŠTE NA DOBROVLJAH« je zadnja obsežnejša razprava, ki jo je prof. F. Baš posvetil zahodnemu — kraškemu obrobju Celjske kotline. Z njo dobimo vpogled v gospodarsko strukturo ter v stavbarski razvoj stavbenih objektov kmečkega doma na Dobrovljah.

V srednjem veku se Dobrovlje prvič omenjajo 1286. leta. Njihovo gospodarstvo je drugačno kot dolinskega podložnika. Dobrovlje so dajale desetino v pšenici ter v ovsu. Tedaj je bila živinoreja (krave in ovce) pomembna veja dobroveljskega kmetijstva. Kasneje, vse do začetka 20. stoletja je dobroveljsko gospodarstvo slonelo na gozdarstvu, in sicer na ogljarstvu in na kostanjarstvu, ki je bilo pomembno tudi v prehrani. O pomenu dobroveljskih kostanjevih gozdov priča kostanjev semenj, ki je bil od začetka oktobra dalje vsak petek v Braslovčah (do 1. svetovne vojne). Dobrovci so na vozovih pripeljali kostanj in ga prodajali »Poljancem«, predvsem pa trgovcem iz Gradca, gornjega Pomurja in Labotske doline. Z nastankom industrije tanina v Soštanju ter na Polzeli v začetku 20. stoletja, zlasti pa še v prvi svetovni vojni, so padli bogati kostanjevi gozdovi na Dobrovljah. Poskusi

s hmeljarstvom se na planotastih Dobrovljah niso močneje uveljavili. Dobrovlje so začele gospodarsko zaostajati. Gospodarski vrhunec so dosegle v času, ko je stekla savinjska železnica (1891). Današnje gospodarsko nazadovanje se kaže v kmetijah, ki so ostale v bistvu takšne, kakršne so bile sredi prejšnjega stoletja...

Kašte so se ohranile na Dobrovljah vse do današnjih dni, ko hitro izginjajo. Na tem območju so nastajale od sredine 18. stol. pa do prve polovice 19. stol. Najstarejša (danes ugotovljena) je iz leta 1756 (Plavčeva puša, Kamenče), najmlajša iz 1820 (Vrhovnik, Dobrovlje). Vmes so datirane še iz leta 1761 (Strjanšek, Dobrovlje), 1771 (Pečovnik, Podgorje), 1793 (Orešnik, Dobrovlje) in 1800 (Napotnik, Dobrovlje). Po vsej verjetnosti bo najstarejša Zacerkovnikova kašta na Dobrovljah, ki pa ni datirana.

Kašta je nastala iz potreb kmetijskega gospodarstva za potrebe domače kuhinje. Pod njeno streho je bila klet, žitnica s »pledarjem« ali »koštom«, shramba za meso; kasneje so pod njeno streho prislonili še prešo. Toda s predelavo črne kuhinje v belo, je mogla hiša prevzeti del nalog, ki so v preteklosti pripadale kašti. V tem trenutku je kašta izgubila tisto osnovno vlogo v kmečkem gospodarstvu, vsled katere je nastala in se razvijala sko-

zi desetletja. Poslopja kašt so prevzela nekatere nove funkcije: postala so shrambe za kmečko orodje, redke so spremenili v sušilnice za hmelj (npr. Mekek v Podgorju), ali v stanovanje (Covnik), v senik (Matko) ali v tkalnico z domačimi statvami (Brezovnik). Tam pa, kjer kaštam niso prisodili novih nalog, so podvržene nagemu hiranju. Skratka, kašte na Dobrovljah (seveda tiste, ki še obstajajo), so glasnik naše materialne (ljudske) kulture iz 18. in 19. stoletja, zato jih je tudi vredno varovati. Saj so neposredni spomeniki pretekle gospodarske strukture Dobrovelj in njenih pogumnih ljudi.

Na kratko smo predstavili delo prof. Franja Baša, ki je pomembno za našo hmeljarsko pokrajino. Nismo mogli niti opozoriti, kaj šele zaobjeti njegovega obsežnega dela, ki obsega veliko nad 500 bibliografskih enot. Ob obletnici njegove smrti smo želeli s sestavkom opozoriti na moža, ki je skoraj pol stoletja spremljal razvoj Savinjske doline. Z njegovo smrtjo čutimo vrzeli in praznino. Ne samo njegovi strokovni sodelavci in kolegi, temveč tudi vsi tisti ljudje, ki jih je zaradi nabiranja raznovrstnega gradiva obiskoval na domovih, čutijo bol ob izgubi svojega iskrenega prijatelja in svetovalca. Z njegovim raznovrstnim delom je tudi Savinj-

ska dolina zaživela v strokovno-znanstvenem svetu — doma in v tujini.

Milan Natek

OPOMBE

¹ R. Savnik: FRANJO BAŠ. Geografski vestnik XXXIX, str. 197—198, Lj. 1967. J. Sorn: IN MEMORIAM FRANJA BAŠA. Kronika. Casopis za slovensko krajevno zgodovino, XV, št. 2, str. 115, Ljubljana 1967.

² Franjo Baš: PRVA FILOZOFIJA. Celjski zbornik 1967, str. 245—247, Celje 1967.

³ R. Savnik, o. c., str. 197.

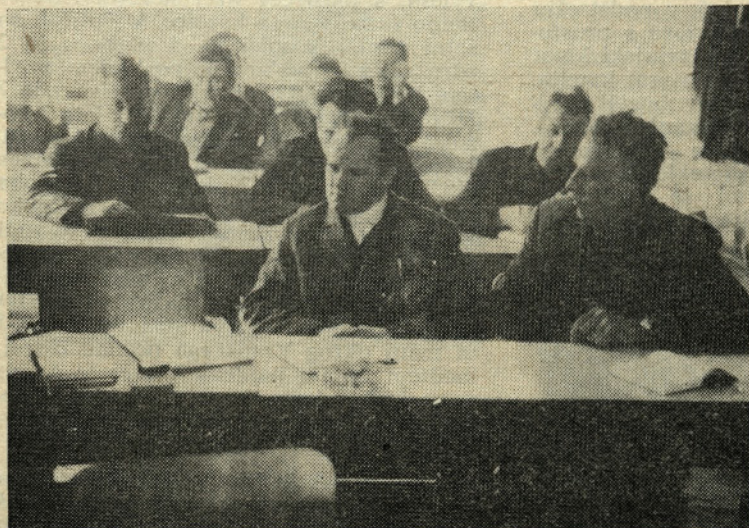
⁴ F. Baš: HMELJARSTVO V SAVINJSKI DOLINI. Geograf. vestnik, I, str. 40—52, Ljubljana 1925.

⁵ F. Baš: GOSPODARSKO POSLOPJE V SAVINJSKI DOLINI (Vpliv hmeljske kulture na njegov razvoj. ČZN, XXIV, št. 1—2, str. 71—90, Maribor 1929.

⁶ F. Baš: ŽIVLJENJSKI NIVO KMETA. Socialni problemi slovenske vasi, 1. zvezek, str. 115—122, Ljubljana 1938.

⁷ F. Baš: A. MELIK: KOZOLEC NA SLOVENSKEM. ČZN, XXVI, št. 3—4, str. 280—285, Maribor 1931.

⁸ F. Baš: KAŠTE NA DOBROVLJAH. Slovenski etnograf, V, str. 18—43, Ljubljana 1952.

Pred sezono spomladanskih del so se sestali »rastlinci« na »bojni« posvet

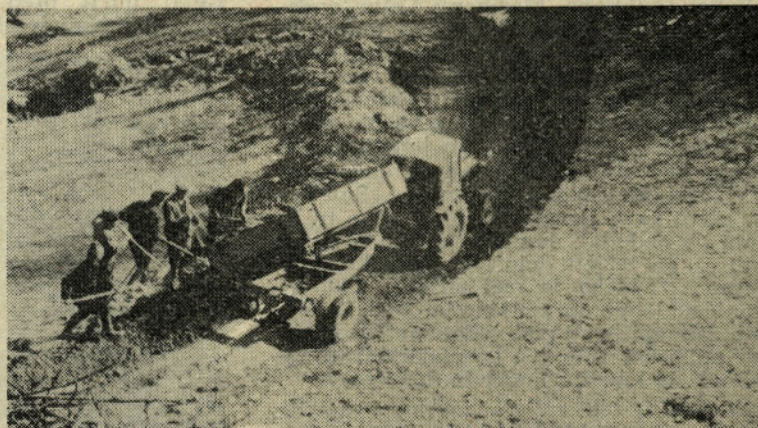

Letošnji 8. marec — dan žena — so naše žene in dekleta proslavile dostojno. Za uvod v praznovanje in vedro razpoloženje je spregovoril predsednik sindikalne podružnice uprave tovariš Bajda Franc

Cesta na Miklavž

Nekdanji kolovoz, po katerem so kmetje z Miklavža s težavo prepeljali do domačij po dve ali tri vreče mineralnih gnojil, modernizirajo. Marljivi

— PO Tabor, saj bosta tudi sama njena uporabnika. PO Tabor organizira traktorje in nakladalec. Dela so v polnem teku in upajo, da bodo ob taki

kmetje posipajo cesto z mešanico kamenja in rdeče glin. Večji del ceste je že posut do lovske kočice, ki je primerna točka za nedeljske izlete in nudi čudovit razgled po dolini. V prihodnjih letih bodo uredili cesto do presedljaja in jo tako spojili z drugo cesto.

Finančno sta podprla gradnjo ceste GG Celje in KK Žalec

delovni vnemi končana pred začetkom večjih spomladanskih del na kmetijah. Kmetje si posipajo dovoze do dvorišč, do njiv in travnikov, trasirajo nove ceste in urejajo dražnike. Skratka, napreden Miklavž dobiva s cesto in s selekcijo goveje črede obliko urejene hribovske vasi.

Vy

KOOPERANTI, PREBERITE!

Vse kooperante, ki so zainteresirani za nabavo kombiniranih obračalnikov OLIVI ali HEUBLITZ in traktorskih plugov firme Vogel & Noot prosimo, da svoje potrebe sporoče nemudoma kooperacijskim službam na obratih, da bi bila možna dobava pred sezono.

Ing. Vybihal VIII

1.427 km PO BOLGARIJI

Skozi Veliko Trnovo opiše reka Jantra nekako osmici in razdeli mesto na več delov. Nekateri deli mesta (Caravec z Balduinovim stolpom in drugimi spomeniki) leže tudi do 200 m nad strmo sotesko. Naravni prelomi gorskega masiva in globoke Jantre so nudili mestu odlično obrambo pred napadalci.

Na sprehodu po strmih, tlakovanih uličicah — le redke so prevozne za avtomobile — so mi padle v oči emajlirane tablice na nekaterih vhodnih vratih v stanovanja. Tablice nosijo napis »Obrazcov dom«. Po naše bi rekli vzoren ali lep dom oziroma stanovanje. Te tablice podeljuje občinska komisija na podlagi večkratnih nenapovedanih pre-

rep, da lahko hitreje smukajo skozi vrata. Mesto je dolgo 18 km in leži večinoma le ob tej cesti.

Skoraj 50 km se vzpenjamo po serpentinah proti 1.326 metrov visokem gorskem prelazu Stoletov, kamor pripemo opoldne. Odprl se nam je čudovit pogled na gozdnata pobočja in na veličasten spomenik v čast prijateljstva z Rusi in v spomin na strašne pokolje za osvoboditev Bolgarije pred Turki na vrhu Šipke.

Stoletov prelaz in vrh Šipke je brani- lo od 11. do 13. avgusta 1877. leta 7.000 ruskih vojakov in Bolgarov. Trideset tisoč Turkov so razbili v neenaki borbi z orožjem, kamenjem in celo s pobiti-

Popoldne smo si v vasi Šipka ogledali najlepšo cerkev — spomenik, pred Kazanlkom pa inštitut za selekcijo vrtnic in pridobivanje rožnega olja. V nasadih inštituta je raslo in tu in tam še cvetlo 117 sort vrtnic. Povedali so nam, da je v dolini okrog 10.000 ha nasadov vrtnic, veliko je tudi nageljnov, lavandule in drugih rož. Tu pridelajo od 1.500—1.800 kg rožnega olja, ki ga pridelajo takole: 1000 kg cvetnih listov vrtnic, večinoma »Bolgarska roža« in 3.000 litrov vode kuhajo v kotlih. Ta količina da približno 1 kg rožnega olja, ki ga posnamejo, vodo pa uporabijo v kozmetične namene. En liter rožnega olja stane okrog 4.000 dolarjev. Vrtnice so sem prinesli iz Perzije. Nemci so med okupacijo plačali 300 levov vsakomur za 10 arov izkopanih vrtnic in za posajen krompir. Največ vrtnic je okrog Kalofera in Karlova. Tod smo videli tudi najlepši tobak.

Zaloga laškega in šumenskega piva v avtobusu je bila še kar velika, zato smo se vsi vprek trudili, da bi se zmanjšala. Prepolni mehurji so sprožili splošno željo po olajšanju. Avtobus je obstal in vsi smo poskakali za bogato obloženo vinske trte velikega vinograda. A, glej spaka. Za nami se je pojavil paznik vinograda s še kar streljanja zmožno dvocevko in skoraj bi se bili na lastni koži prepričali, da opozorila »Streljamo brez opozorila« na robeh nasadov drže. Mož se je potolažil, ko je videl, da ni bil naš glavni namen kraja, in nam tiho dovolil poskusiti žlahtni sad.

Restavracije in gostilne dopoldne sploh niso odprte. Pijačo točijo od 12. do 15. ure in od 18.—23. ure.

»Otvorjenik« s spominki smo se vračali k avtobusu, se pristrčno poslovili od vodiča Stojana Iljeva in jo mahnilli proti Galatini — mejnemu prehodu, kamor smo prispeli opoldne. Po krajšem postanku na obeh straneh meje nas je popeljal Medo skozi slikovite pokrajine naše lepe domovine proti Beogradu. Prespali smo v kampu turističnega centra »Lovački sastanak« nedaleč od velikega televizijskega stolpa pod Avalo.

Zjutraj nas je pozdravil dež, preprič osebja, umazan lokal in slab, a drag zajtrk.

Med vožnjo smo obujali spomine in primerjali naše pokrajine z bolgarskimi. Kar naenkrat smo v Catežu in v Pivovarni Laško, kjer smo ob steklenici domačega piva in s prelepo ubrano domačo pesmijo vzeli slovo od edne predstavnice ženskega spola in od tistih, ki se bodo prvi poslovili. Saj se tu pričujemo razhajati.

Zaradi razsežnosti gradiva in še mnogih zanimivih vtisov bi lahko napisal veliko več, a moram končati. Upam, da sem s potopisom ustregel udeležencem strokovnega izleta in tistim, ki so želeli slišati kaj več o tej naši sosedci.

Čutilm dolžnost, da se v imenu vseh udeležencev zahvalim tistim, ki so nam omogočili tako plodno ekskurzijo, in tistim, ki so z naveti in humorjem izlet popestrili.

Na koncu izražamo vsi udeleženci že-

Pogled na strmo ulico in del Velikega Trnovega

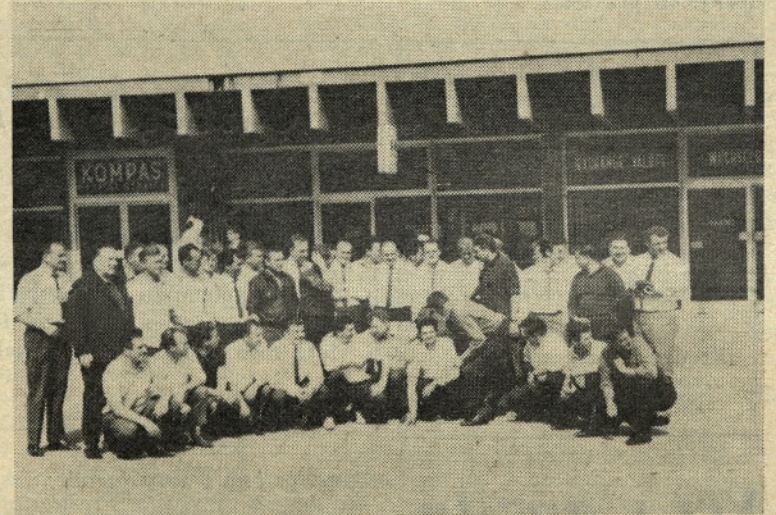
gledov stanovanj v različnih urah dneva. Tako silijo ljudi, da pazijo na red in čistočo.

Cesta se je po valovitem svetu vedno bolj stiskala med vedno višje vrhove na poti proti Drjanovim, kjer je velika tovarna vagonov. Gabrovo je na cesti, po kateri se mi peljemo, zadnje mestece, ki leži na severnih pobočjih Stare planine. Praviijo, da so tod prišli s hribov kovači in osnovali tovarno za orodje in jedilni pribor. Gabrovo ima tudi tovarno otroških čevljev in tekstila. Tu govore najlepši bolgarski jezik. Med sosedi veljajo za tako skope, da zvečer ob 10 ustavljajo ure, da se ne bi preveč izrabile; mačkam pa odsekajo

mi, ki so jih metali s skal na napa-dalce. Za osvoboditev Bolgarije iz turškega jarma je padlo nad 270.000 Rusov.

Do spomenika, ki je visok 31,6 metrov, ob vznožju pa meri 17 x 18 metrov, s krasno grobnico v notranjosti, vodi od ceste nad 1000 stopnic, možen pa je tudi dostop po novi ozki asfaltirani cesti. V okolici spomenika so še: orlovo gnezdo — strme skale, kjer so se bili srditi boji za prelaz, baterija topov, spomenik padlim Rusom in še kup jarkov in topov, ki stojijo tako, kot so stali nekoč.

Z vrha Šipke je čudovit pogled na Rožno dolino in na vrhove Srednje gore, ki zapirajo dolino z juga.

Posnetek soudeležencev izleta na mejnem prehodu v Galatini

Popoldne ob petih smo v Plovdivu zašpili veliko klobaso po Bolgariji. Sedaj nazaj po znani poti do Kostenca, kjer se odcepi cesta za Samokov in naprej skozi Ihtiman, Vakarel — tod je veliko govedl — in Novi han v Sofijo. Kratek nočni sprehod skozi mesto in počitek v hotelu Moskva, sta nas osvežila za naslednji dan.

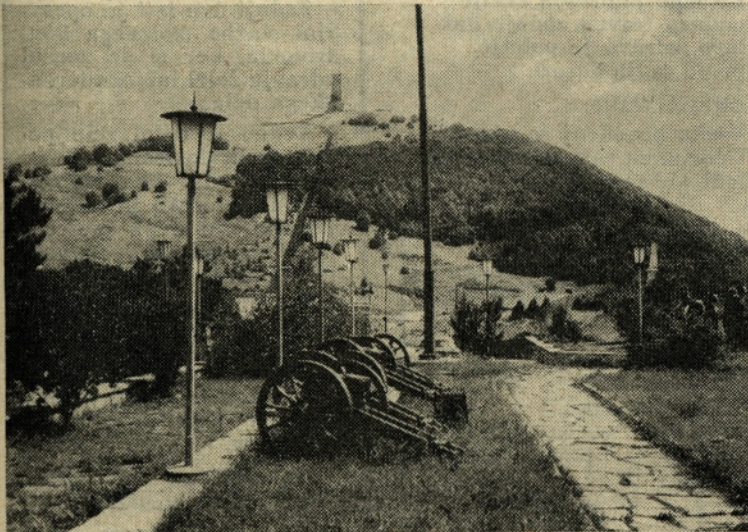
Že ob petih zjutraj 22. 9. sem jo mahnil pred kitajsko ambasado, kjer se mi je skozi ograjo nudil svojevrsten pogled na dvorišče, kjer so člani poslaništva vsklkali in brali Maoove citate.

Danes je veljalo pravilo: zapraviti bolgarski denar do zadnje stotinke in nakupiti spominke. Bila nas je polna Sofija. Veleblagovnica CUM, ki sem jo omenil uvodoma, ima 4 nadstropja in klet s pijačo. Stevilka blagajne 606, čisto na vrhu pri prodaji televizorjev in radioaparatorov pove vse o razsežnosti blagovnice. V tretjem nadstropju me je pritegnila velika tabla s fotografijami vseh, ki so kradli v blagovnici in po mestu. Poleg slike so navedene tudi vse generalije in kazeni, ki jo imenovani oziroma imenovana prestaja.

Ijo po skorajšnji tako smotrno vodeni ekskurziji in pripravljenost za njo pri-spevati morda še več.

Obiralki vrtnic v Rožni dolini

Prizorišče hudih bojev med Turki in Rusi na Stoletovem vrhu je sedaj narodni park »Šipka«

ČESTITKA Predstavljamo vam

JELOVŠEK MARJAN, predsednik sveta kmetov — kooperantov podjetja, je bil na letni skupščini Gospodarske zbornice Slovenije v februarju letos kot zastopnik slovenskih kmetov izvoljen v upravni odbor zbornice.

Kmetje — kooperantje Marjanu iskreno čestitamo in želimo, da bi uspešno zastopal naše težnje in pravice!

Delovna enota Sempeter je po odhodu tov. Goršek Andija na DE Petrovče dobila novega v. d. upravnika tov. Brežnik Joža, dipl. ing. agr.

Povprašal sem ga o načrtih in delu, pa mi je odgovoril takole:

»Že lani nastavljen poskus reorganizacije v obratu nadaljujemo. Bistvo tega poskusa je v samostojnosti vsake poslovne

enote, ki jo vodi vodja enote — obratni inženir ali tehnik. Enota ima določeno število stalnih delavcev in vso potrebno mehanizacijo. Vodja enote je samostojen gospodar svoje enote. Seveda mora upoštevati predpisano tehnologijo, ki jo dobi od tehnologa v obliki delovnega naloga.

Obširno o poskusu reorganizacije bom pisal v eni naslednjih številkih.

Zaradi pomanjkanja sredstev imamo težave z investicijami. Samo na na novo pripojeni farmi Podlog nam je potrebno 25 do 30 milijonov S-din za prvo etapo ureditve molže in za silos v Založah.

Za potrebe lastne proizvodnje gradimo na Bregu pri Polzeli 8-hektarsko hmeljsko žičnico, za kooperante pa 6,5 hektarsko. Obe žičnici bosta stali na območju že montiranega namakalnega sistema.

In kako se počutiš v novem okolju — med upravniki?

»Med njimi sem prekratek čas, zato o tem kdaj drugič.«

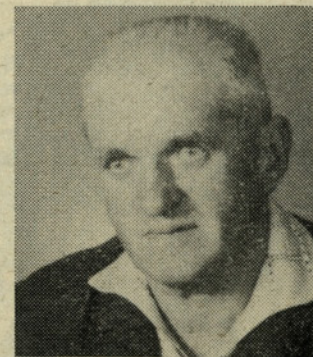
Tov. Brežnik Jožu želimo na novem delovnem mestu obilo delovnih uspehov in ugodno počutje.

Vy

Adiju v slovo

Dne 5. 3. 1968 je smrt iztrgala iz naše srede člana kolektiva in dobrega delovnega tovariša Adija Brezovška.

Rodil se je 3. 8. 1911 na Vranskem kot sin trgovskih staršev. Solo je obiskoval na Vranskem. Želja staršev je bila, da postane trgovec. Zato je moral iz domačega kraja v uk v Maribor. Po

končanem šolanju je doma prevzel trgovino. Tu je ostal in delal vse do leta 1943. Med tem časom se je tudi poročil in si ustvaril družino. Od začetka vojne pa do 1943. l. je delal v ilegali, nato pa je odšel v partizane. Bojeval se je predvsem na Dolenjskem. Svobodo je dočakal še vedno v uniformi kot aktivni borec. Vrnil se je na svoj dom in do leta 1958 opravljal razne službe.

Nato se je zaposlil pri Kmetijski zadrugi Vrnsko kot trgovski poslovodja. To delo je opravljal do leta 1964, ko ga je moral zaradi velikega napora za nekaj časa prekiniti.

Zadnji dve leti je opravljal službo molznega kontrolorja, ker si je zaradi zdravja želel lažjega terenkega dela.

Vedno je delal zelo pedantno in dosledno.

Zadnje dni leta 1967 se je slabo počutil in odšel v bolnico. Po dveh mesecih hude boleznin nas je za vedno zapustil.

Vsi, ki smo ga poznali in ki smo z njim delali, kar ne moremo verjeti, da ga ni več med nami.

Za njim je ostala velika vrzel v našem delovnem kolektivu.

Za vedno ga bomo ohranili v lepem spominu.

DE Vrnsko
SP Vrnsko

Sporočamo žalostno vest, da je umrla pridna kmetovalka

RESTAR PAVLINA

iz Kaplje vasi pri Preboldu.

OGLAS

Prodajam dva konja in kravo. Pušnik Vinko, Kaplja vas 36, Prebold.

Oliveti - Oliveti - Oliveti

Obveščamo vse tiste, ki se zanimajo, da dobavljamo kombinirane obračalnike — grablje tipa OLIVI v letu 1968 v izboljšani izvedbi. Kolesa so višja za 10 cm in širša za 2 cm, s čimer so dosegli večjo obratovalno hitrost, kar je zlasti pomembno pri konjski vpregi, prav tako pa tudi pri vleki z motorno kosilnico. Prodajna cena obračalnikov v letu 1968 za kooperante kombinata bo 5.050 N-din.

Komerciala

Vrt v aprilu

Naj opomnimo bralke, da je sedaj čas za setev solate, špinatne, graha, rdeče pese, cvetače, zelja na prostem. V zabojčke ali zaprte grede sejte kumare in buče! Skoraj vsaka

kmetija ima v vrtu jagode; čas je, da jih razsadite. Presajajte sadike solate, pora, ohrovtja, zelja, cvetače, kolerabe. Osujite zgodnji grah! Kdor ima pokrite vrtnice, jih naj odkrije in obreže. Tudi krizanteme prinesemo iz kleti in z njih narežemo potaknjence. Zadnje dni že sadimo dalje in gladiole.

LJUDSKE NAPOVEDI

Ce lepó je drevja cvetje malega travna zadnje dni, lepo, zdravo je poletje, polno sadja dozori.

PREGOVORI

Vsaka povodenj se uteče. Kdor nima razuma, temu ga tudi kovač ne skuje.

POPRAVLJANJE STARIH GREHOV

Hmeljar

»Hmeljar« izdaja Centralni delavski svet. Ureja uredniški odbor: predsednik: Karel Kač; člani: Plaskan Vlado, Jeriček Zlatko, Janič Vinko in Janše Jože. Urednica strokovne priloge, dipl. ing. Kač Miljeva. Glavni in odgovorni urednik ing. Vybihal Vili. — Uredništvo je na upravi KK Zalec. List izhaja mesečno. Letna naročnina 12 N-dinarjev. Rokopisov ne vračamo. — Tisk in klišei »Celjski tisk« Celje.

STROKOVNA PRILOGA ZA HMELJARSTVO

Milan Veronek

MOŽNOSTI ZELENEGA GNOJENJA V HMELJIŠČIH

Da bi vnesli organsko maso v tla hmeljnih nasadov, navadno gnojimo s hlevskim gnojem jeseni ali zgodaj spomladi vsako ali vsako drugo leto. S 300—600 q hlevskega gnoja na hektar lahko delno, pa tudi v celoti zadostimo potrebam hmeljne rastle po hranilnih snoveh, kar zavisi od založenosti tal, kvalitete gnoja in odstotka izgub ob gnojenju.

Zemlja v hmeljiščih je od spomladi do jeseni podvržena precejšnjim obremenitvam (traktorji, hoja). Da bi kljub temu ohranila primerne fizikalne lastnosti, ugodne za rast in razvoj rastlin, mora biti dobro založena s humusom. Večja količina hlevskega gnoja pa je precejšen strošek za proizvodnjo. Zato se tudi v hmeljarstvu ukvarjamo z mislijo, kako ta izdatek zmanjšati in hlevski gnoj vsaj delno, če že ne popolnoma nadomestiti z zelenim gnojenjem.

Tovrstnih poskusov je na hmeljarskem inštitutu bilo več. Tekli so v dveh smereh:

a) zatavljanje hmeljišč;

b) setev podsevkov ali naknadnih posevkov v hmeljišča.

Vsak od obeh načinov kaže slabe in dobre strani. Zatavljeno hmeljišče je trajno zasejano s travo in setve ni treba ponavljati. Odmrle korenine trav preskrbujejo tla s humusom v globino (tudi do 40 cm), na površini pa košena trava preperi in ustvarja tanko humusno plast, ki preprečuje izhlapevanje vode iz tal in vpija že najmanjše količine padavin. Delo v zatavljenih hmeljiščih je možno ob vsakem vremenu, kar izredno prav pride ob škropljenju proti peronospori in obiranju hmelja. Travam pa štejemo v slabo košnjo in stalno konkuriranje hmeljni rastlini pri preskrbi z vodo in hranilnimi snovmi. Košnjo trav v vrstah je bilo treba opravljati ročno, kar je neprijetno z ozirom na pomanjkanje delovne sile in stroške. Trava, ki je rastle v vrstah je ovirala čiščenje hmelja in napeljavo poganjkov. Zaradi tega rastline niso imele optimalnega števila trt, posebno ker jih je nekaj bilo spodrezano s košenjem trave. To je narekovalo eno, kvečjemu dve košnji v vrstah. Čas prve košnje je že v drugi polovici aprila, ko hmelj že močneje odganja in s poganjki po rasti nižji od trave ali kvečjemu izenačeni z njo.

Navadno pa prvo košnjo trav zamujamo. To ima za posledico da trave v vrstah sploh ni bilo mogoče več kositi, ker so se poganjki po travi že preveč na vse strani razrastli. Rosa, ki se v veliki travi dalj časa zadržuje, ustvarja ugodne pogoje za razvoj kuštravcev. Te pomanjkljivosti je omogočila odpraviti uporaba herbicidov (semparol) v vegetaciji. Z njimi lahko travo v vrstah zadovoljivo uni-

čimo, vrsto pa po potrebi obdelujemo. Tako čas košnje ni več tako pomemben, čeprav so pri prepozni košnji trave hmelju zaradi porabe vode in hranil nevarnejše. Poleg hranilnih snovi, ki jih nadoknadimo s tretjino do polovice večjimi odmerki umetnih gnojil, porabi namreč visoka in bujna trava veliko vode. Skratka, travo moramo držati nizko s 5—7 košenj, kar pa brez uporabe mulčarjev ni izvedljivo. Trava tudi ne sme velika v zimo, ker potem slabo prezimi.

Pri setvi podsevkov spomladi in naknadnih posevkov v jeseni so tekli poskusi na inštitutu predvsem v iskanju najprimernejšega časa setve in najprimernejše rastline.

Za najprimernejši čas setve smatramo tisti, pri katerem podsevek ne ovira oskrbe in rasti hmelja, oziroma tisti, pri katerem zaorjemo zeleno maso v zemljo prej, preden podsevek resno ovira hmelj. To je navadno v mesecu juliju in avgustu, ko rabi hmelj veliko vode in hranilnih snovi in vsako pomanjkanje teh zmanjšuje pridelek in kvaliteto. Negativni učinek podsevkov na hmelj je izrazitejši v sušnih obdobjih, ki v omenjenih mesecih radi nastopijo. Da podsevek ne bi čisto nič oviral razvoja hmelja, ni pričakovati. Lahko pa oviranje ublažimo s povečano količino umetnih gnojil, predvsem dušičnih tako, da obroke gnojil povečamo za količino, ki je potrebna za podsevek. Razen tega moramo spraviti podsevek v zemljo pred košatenjem in bujno rastjo hmelja. Zato izbiramo takšne rastline, ki po setvi hitro vniknejo in v razmeroma kratki dobi ustvarijo veliko zelene mase. Takojšen vznik in hitra rast sta pomembna tudi zaradi plevelov, ki radi podsevek prerastejo in zadušijo, če v mladosti prepočasno rastejo.

S stališča nemotene obdelave in oskrbe hmelja ter čim manjše konkurence so primernejši naknadni posevki. Te sejemo v jeseni, ko hmelj že zaključuje rast. Koristijo zimsko vlago in ostanek hranilnih snovi v zemlji, zavarujejo tla pred izpiranjem in rušilno močjo dežnih kapljic, da se tla ne zaperejo preko zime. Naknadno posevke zadelamo v zemljo spomladi po napeljavi hmelja. Za to opravilo so najprimernejše freze, ki zeleno maso razsekajo in jo pomešajo z zgornjim slojem zemlje. Ta se s tem razrahlja in zadržuje vlago v tleh ter preprečuje izhlapevanje, težkim tlem pa celo poveča zaželjeno propustnost. Krožna brana je za frezo slabo nadomestilo pri zelenem gnojenju, a za silo se da uporabiti.

Po zaoranju zelene mase, bodisi spomladi ali zgodaj poleti moramo biti pozorni na gibanje dušika v tleh.

Pri razpadanju zelene mase v tleh je potreben dušik, ki ga je v podoru navadno premalo. Zato ga začnejo drobnoživke jemati iz zemlje in odtegovati hmeljni rastlini. To se odrazi v svetlejši barvi listja in strožkov hmelja v mesecih junij, julij, avgust, odvisno od časa zaoravanja in dognojevanja z dušikom. Z dodajanjem dušičnih gnojil moramo začeti takoj, čim opazimo prve znake pomanjkanja, ker je pozno ukrepanje manj učinkovito, lahko pa tudi neuspešno. Svetlo barvo storžkov je težko odpraviti. Zato je po zaoravanju potrebno računati z večjim obrokom dušičnih gnojil.

Uspeh zelenega gnojenja v hmeljiščih zavisi v veliki meri od izbire ustreznega načina, prav toliko pa tudi od doslednega izvajanja agrotehničnih mer, ki iz tega sledijo. Ker so hmeljišča zasajena na klimatsko precej različnih področjih in tleh, se zelenega gnojenja ni mogoče povsod enako posluževati. Za kraje z malo padavin in težko zemljo je primerna setev v jeseni, v krajih z veliko padavin pa lahko sejemo spomladi ali jeseni oziroma hmeljišče zatravimo.

Od spomladi sejanih rastlin so se najbolj obnesle oljna redkev, jara grašica + oves, od jesenskih pa oljna repica in oljna repica + rž.

Pri izbiri trav za travno mešanico se je treba izogibati šopastih trav.

Razen pri zatavljenju, je hmeljišče izmenično gnojiti s preležanim hlevskim gnojem, ter tako dopolnjevati zeleno gnojenje.

Izoravanje hmelja

17. KONGRES EVROPSKEGA HMELJARSKEGA BIROJA (EHB) OD 9. DO 13. 8. 1967 V MADRIDU

(Nadaljevanje iz str. 8, Strokovne priloge za hmeljarstvo)

TABELA 1

V drugem delu poročila je dal generalni sekretar pregled hmeljske sezone 1966/67. Podatki o pridelku hmelja 1965, ocenil 1966 dejanskem pridelku 1966 za 9 članic EHB so podani v tabeli 1.

Dejanski pridelok leta 1966 je bil za 13.991 stotov à 50 kg (v nadaljnjem besedilu stotov) ali za 1,3 % manjši od ocene, ki so jo dali predstavniki posameznih držav na kongresu.

Svetovna proizvodnja hmelja 1966 je bila ocenjena na 1.886.831 stotov napram 1.821.944 v letu 1965. To pomeni povečanje za 64.887 stotov ali 3,56 % (glej tabelo 2).

Prikaz 1 prikazuje svetovno proizvodnjo hmelja in piva. Gibanje obeh krivulj, oziroma njun medsebojni odnos kaže usklajenost proizvodnje hmelja z njegovo potrošnjo. Prikaz je sestavljen tako, da je proizvodnja hmelja postavljena v odnos s proizvodnjo piva v naslednjem letu. Razmerje skal za proizvodnjo hmelja in proizvodnjo piva je izdelano na podlagi povprečnega doziranja 175 g hmelja na hektoliter piva. Idealno bi bilo, če bi se obe krivulji ujemali. Odstopanje pa pomeni konjunkturalna leta (krivulja proizvodnje hmelja je izpod krivulje proizvodnje piva) in krizna leta (krivulja hmelja je iznad krivulje piva).

Ad 5. Naš predstavnik dr. Pavlič, ki je član revizijske komisije je podal poročilo o pregledu poslovanja. Skupščina je poročilo potrdila. Oba revizorja dr. Pavlič in g. Rebl (ZR Nemčija), sta bila ponovno izvoljena za revizorje EHB.

Ad 6. Skupščina je soglasno potrdila finančno poslovanje za finančno leto 1966/67 in sprejela predračun za leto 1967/68 v višini 15.300 F. Fr.

Ad 7. Za diskusijo ni bilo prijav.

Ad 8. Kot običajno je bila tudi letos podana prva ocena pridelka hmelja v letu 1967 na kongresu. Pregled ocene pridelka je prikazan v naslednji tabeli 3:

V zvezi s povečanjem površin hmeljišč v ZR Nemčiji v zadnjih letih je zanimivo preveriti njihovo trditve, da je povečanje hmeljišč v skladu s povečanjem potrošnje hmelja v ZR Nemčiji. Ker je Nemčija saldo izvoznik (izvoz je večji od uvoza oziroma proizvodnja je večja od domače porabe) nam podatek o gibanju saldo-izvoza kaže, kakšen vpliv ima nemško hmeljarstvo na svetovno hmeljsko tržišče. Seveda pa moramo pri tem upoštevati tudi ekstrakte in druge oblike predelave hmelja. Tako korigirani podatki so za obdobje 1955 do 1967 prikazani v tabeli 4.

Če izhajamo iz ocene pridelka za leto 1967 in to primerjamo s pridelkom 1966, lahko pričakujemo nekoliko vendar ne bistveno zmanjšanje skupnega pridelka v državah EHB. Po zadnji uradni cenitvi pridelka v ZR Nemčiji, ki je za 20.000 stotov à 50 kg višja od ocene na kongresu bo pridelok držav EHB v letu 1967 skoraj enak pridelku prejšnjega leta.

Ad 9. Na povabilo angleške delegacije je bil sprejet sklep, da bo naslednji tj. 18. kongres EHB naslednje leto avgusta v Londonu.

Države	Pridelek 1965	Ocena na kongresu za 1966	Dejanski pridelok 1966	Razlika med pridelki 1966 in 1965	
				+	-
Belgija	38.000	32.000	35.000		3.000
Bolgarija	10.100	14.000	12.180	2.080	
Čehoslovaška	143.880	160.000	185.180	41.300	
ZR Nemčija	364.090	380.000	349.000		15.090
Anglija	262.867	239.000	232.586		30.000
Španija	24.417	29.000	24.930	513	
Francija	40.945	45.000	51.160	10.215	
Jugoslavija	96.440	100.000	105.673	9.233	
Poljska	41.920	52.000	41.300		620
	1.022.659	1.051.000	1.037.009	+ 63.341 - 48.991	
				+ 14.350	

TABELA 3

PRIMERJAVA POVRŠIN HMELJIŠČ IN OCENA PRIDELKA HMELJA 1966 IN 1967

Država	Površina v ha			Pridelek v stotih a 50 kg		
	1966	1967	Razlika + -	1966	1967	Razlika + -
Belgija	1.050	1.100	50	35.000	35.000	
Bolgarija	1.170	1.200	30	12.180	12.500	320
Čehoslovaška	8.770	8.800	30	185.180	155.000	30.180
ZR Nemčija	11.014	11.599	585	349.824	360.000	10.176
Anglija	8.203	7.751	452	232.586	223.000	9.586
Španija	1.166	1.166		24.930	28.000	3.070
Francija	1.358	1.358	27	51.340	41.500	9.840
Jugoslavija	3.825	3.825	1	105.673	104.000	1.673
Poljska	2.130	2.078	52	41.300	49.800	8.500
EHB	38.685	38.904	219	1.038.013	1.008.800	29.213
ZDA	13.032	12.424	608	492.752	504.727	11.945
DR Nemčija	2.150	2.160	10	55.242	51.000	4.242
Romunija	800	850	50			
Madžarska	700	700		8.700	8.500	200

Iz tabele vidimo da se površine hmeljišč v državah članicah EHB niso bistveno povečale, le za dobrih 200 ha. Največja povečanja zasledimo v ZR Nemčiji (skoraj 600 ha ali 5 %).

TABELA 4
POVRŠINE HMELJIŠČ IN SALDO-IZVOZ HMELJA ZA ZR NEMČIJO OD L. 1955 DO 1967

Leto	Površine hmeljišč		Proizvodnja hmelja		Saldo-izvoz		Proizvodnja piva	
	ha	1934/38 = 100	stotov	index	stotov	index	v 000 hl	index
1934-38	9.600	100	182.000	100	23.720	100	30.000	100
1955	7.765	80,8	257.191	141,3	105.880	446,3	35.200	117,3
1956	7.779	81,0	281.479	154,6	84.526	356,3		
1957	7.972	83,0	392.252	215,5			44.176	147,3
1958	8.771	91,3	349.050	191,7	99.416	424,5		
1959	8.731	90,9	360.213	197,9	93.436	393,9	50.966	169,3
1960	8.398	87,4	324.789	178,4	68.006	286,7	53.737	179,1
1961	8.193	85,3	257.473	141,4	55.878	235,5	58.266	194,2
1962	8.415	87,6	308.238	169,3	59.162	249,4	62.163	207,2
1963	9.077	94,5	360.306	197,9	68.434	288,5	66.388	221,2
1964	9.573	99,7	367.305	201,8	59.312	250,0	72.313	241,0
1965	10.414	108,4	364.090	200	51.466	216,9	73.173	243,9
1966	11.014	114,7	349.824	192,2	13.568	57,2	73.737	245,7
1967	11.599	120,8	380.000	208,7	50.000	210,7		

Opomba: Podatki so izračunani na podlagi poročil za kongres EHB in poročil: John Barth + Sohne »Hopfen« in podatkih Hmezada. Podatki za leto 1934-38, 1955, 1956 so povzeti iz studije: Uratnik: Možnosti povečanja jugoslovanskega izvoza hmelja.

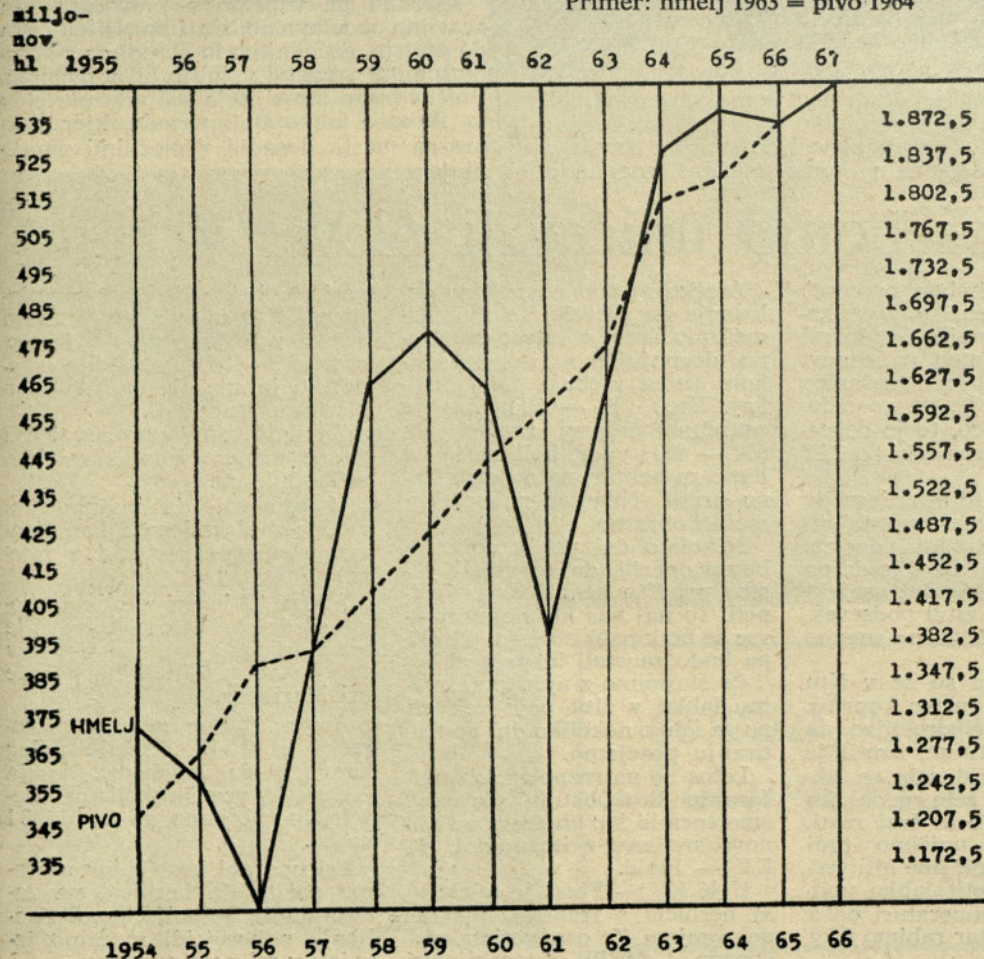
TABELA 2

POVRŠINA IN PRIDELKI HMEIJA NA SVETU 1965 IN 1966

Države	1965			1966		
	Površina ha	Pridelek v stotih a 50 kg na ha	skupaj	Površina ha	Pridelek v stotih a 50 kg na ha	skupaj
ZR Nemčija	10.414	34,9	364.090	11.000	31,7	349.000
Francija	1.367	29,9	40.945	1.210	42,2	51.160
Belgija	1.000	38	38.000	1.060	33,4	35.000
EGS skupaj	12.781	34,6	443.035	13.260	32,8	435.160
Spanija	1.187	20,6	24.417	1.190	20,9	24.930
Jugoslavija	3.839	25,3	96.440	3.750	28,1	105.873
Cehoslovaška	8.600	16,7	143.880	8.750	21,1	185.180
Anglija	8.359	31,4	262.867	8.217	23,2	232.586
Poljska	2.474	16,9	41.920	2.130	19,3	41.300
Bolgarija	1.200	10	10.100	1.170	10,4	12.180
EHB skupaj	38.440	26,6	1.022.659	38.467	26,9	1.037.009
DR Nemčija	2.123	18,1	40.404	2.200	25	55.000
Madžarska	700	13	9.100	700	12,5	8.700
Avstrija	120	21,4	2.574	120	25,8	3.100
Romunija	809	13,7	11.000	809	13,7	11.000
Švica	12	33	395	12	33,3	400
SZ	12.000	12,7	140.000 +	12.000 +	11,6	140.000 +
Evropa	54.204	22,6	1.226.132	54.308	23,1	1.225.209
ZDA	13.304	36,8	490.670	13.032	38,6	502.747
Kanada	419	31,7	13.293	419	38,6	16.175
Avstralija	863	26,5	22.857	880	39,2	34.500
Nova Zelandija	233	39	9.072	269	35,4	9.525
Japonska	1.609	33,7	54.300	1.885	33	62.270
Madžarska	100	9	900 +	100	9	900 +
Koreja	500	3,2	1.600 +	500	3,2	1.600 +
Argentina	120	14,6	1.750	128	16,4	2.100
Južna Afrika	123	11,1	1.370	113	15,9	1.805
Ves svet skupaj	71.475	25,5	1.821.944	71.634	26,3	1.886.831

Prizak 1
Svetovna proizvodnja hmelja in piva

Proizvodnja piva v letih

Relacija: 175 gr hmelja/1 hl piva
Primer: hmelj 1963 = pivo 1964

Milan Veronek

Kako gnojimo hmelj z ureo?

Umetnih gnojil po navadi nimamo na zalogi v večjih količinah. Razlogov za to je več in so znani. Zato nas skrbi ali bomo zaželjena gnojila, ki jih potrebujemo dobili pravočasno ali ne. Fosforna in kalijeva gnojila lahko trosimo v skrajnem primeru preko vsega leta. Njihovo delovanje je trajnejše. Iz zemlje se praktično ne izpirajo. Če jih potrosimo več kot jih rastline potrebujejo, se v zemlji ustvari zaloga in ostanek gnojil se bo koristil v naslednjem letu. Drugače pa je z dušičnimi gnojili. Z njimi ne moremo gnojiti na zalogo, kot temu pravimo, ker je dušik najbolj podvržen izpiranju. Delovanje dušičnih gnojil je kratkotrajno, le za eno rastno dobo. Medtem ko višek fosfora in kalija v tleh lahko ugotovljamo le s kemično analizo zemlje, se preobilica dušika izraža na rastlinah v temnejši barvi, bujnejši rasti, pri hmelju z veliko listja in redkim cvetnim nastavkom, pozneje preraščenci, pri žitih v polaganju in podobno. Nasprotno pa so rastline ob pomanjkanju tega hranila rumeno zelene barve in šibke rasti. Ker se dušik močno izpira, trosimo dušična gnojila po navadi v več obrokih, in sicer takrat ko ga rastline lahko koristijo. Z ozirom na večkratno trošenje in različne potrebe rastlin je lahko dušika v eni rastni dobi zdaj preveč, zdaj premalo. Zato je z dušičnimi gnojili gospodarno gnojiti najtežje.

Pri izbiri te ali one vrste dušičnega gnojila se moramo ozirati na vrsto zemlje, na letni čas in razvojno fazo rastline. Zato je upravičena skrb vsakega hmeljarja, če bo spomladi dovolj že preizkušena dušičnega gnojila. Letos zaenkrat izbira ni posebno velika, pri tem pa se na trgu srečujemo tudi z manj znanimi gnojili. Tako se pogosto pojavlja vprašanje od strani hmeljarjev, ali smejo gnojiti z ureo ter kako in kdaj naj jo trosijo.

Urea se razlikuje od nitratnih in amoniakalnih dušičnih gnojil po kemični sestavi in velikem odstotku dušika. V njej je dušik vezan v takšni obliki, ki za rastline pretežno ni sprejemljiva. Ta preide ob zadostni vlažnosti tal v amoniakalno obliko, ki se veže na talne delce in je rastlinam lahko dostopna. Ker je za delovanje uree potreben prehod iz nesprijemljive v sprejemljivo obliko, urea po trošenju počasneje deluje od solitrov. Trošenje uree v hmeljiščih se priporoča spomladi, ko je zemlja še dovolj vlažna in sicer v mesecu maju, po napeljavi hmelja. Ker vsebuje 46% dušika jo trosimo približno polovico manj kot kalkamona. Po trošenju jo moramo takoj zabranati ali zakultivirati v zemljo, da preprečimo izgube na dušiku. Če dajemo vso količino dušika v obliki uree jo trosimo v treh obrokih, z ozirom na poletno sušo pa je primernejše v dveh. V tem primeru pa naj bo drugi ob osipanju. Če pa imamo na razpolago še druga gnojila, pa zadnja dva obroka nadomestimo s kalkamonom, ali enim od solitrov, ki dajo in ohranijo hmelju lepo zeleno barvo.

Ukoreninjenci - sajenje in strojno izkopavanje

Strojno izkopavanje ukoreninjencev s krompirjevim izkopalnikom FUX, se je v praksi dobro pokazalo. Koristniki tega stroja so večidel bili z njim zelo zadovoljni. Delo z njim hitro opravimo in kar je najvažnejše, iz zemlje dobimo vse, kar je zraslo. Če pomislimo, da je izoravanje z različnimi plugi zmanjšalo žetev tudi za 30 in več odstotkov, je to pomembna pridobitev.

Lanske in letošnje izkušnje so nas opozorile na nekaj malenkosti, ki jih bomo v bodoče morali upoštevati pri pridelovanju ukoreninjencev, če bomo hoteli dobro izkoristiti tudi strojno izkopavanje.

IZBIRA ZEMLJIŠČA IN PRIPRAVA ZEMLJE

Ko izbiramo zemljišče za ukoreninjence, moramo predvsem upoštevati teksturo tal in zapleveljenost njive. Zemlja naj ne

bo pretežka. Na težki zemlji je oskrba ukoreninjencev — ki je precej zahtevna otežkočena, korenine in ukoreninjenci pa so po navadi deformirani. Težke zemlje so navadno zaradi večje vlažnosti tudi močnejše zapleveljene, plevel pa je največja nadloga in poguba za mlade hmeljne rastlinice. Njivo, ki smo jo namenili ukoreninjencem poskušajmo očistiti plevelov že pri predhodni poljščini. Uspeh ne bo izostal.

Sajenje sadik za ukoreninjanje z oziranjem na strojno izoravanje naj ne bo globoko. Priporočljivo je saditi plitvo ali na rahel greben. Sajenje na greben olajša tudi okopavanja ukoreninjencev, predvsem pa izoravanje. Pregloboko sajenje zelo otežkoča izoravanje, pa naj bo to s kakršnimkoli strojem. Pri izoravanju s plugom se veliko ukoreninjencev, ki so bili pregloboko sajani, rastrga. Izoravanje

takih ukoreninjencev s krompirjevim izkopalnikom pa ni mogoče ali pa pride do preobremenitve stroja in lomov. Sadike naj bodo vsajene navpično in ne predolge, da bodo ukoreninjenci pravilne oblike in rasti z razraščeni koreninami na vse strani. Sadike, ki so obraščene z daljšimi koreninami, je treba posaditi tako, da so le-te obrnjene navzdol in ne navzgor, kot se to po navadi dogaja, ali pa je treba korenine prikrajšati.

Kako vpliva čas sajenja in pravočasnost vseh nadaljnjih agrotehničnih ukrepov na proizvodni uspeh, ni treba posebej poudarjati. Proizvodnja ukoreninjencev je na to še posebno občutljiva. Če bi bila skrb za sadilni material pri vseh proizvajalcih taka, kot bi morala biti, bi ga bilo dovolj. Odpadla bi spomladanska negotovost in lov za njim, novi nasadi pa pravočasno zasajeni s kvalitetnim sadilnim materialom.

Kakšna hmeljišča škropimo spomladi s herbicidi

Škropljenje s herbicidi smatramo v hmeljiščih že za stalen agrotehnični ukrep. Brez uporabe herbicidov si težko zamišljamo dovolj čisto zemljo, ki ne bi ovirala niti obdelave niti rasti v razvoju.

Hmeljarji žele uporabiti herbicide že spomladi misleč, da bodo tako preko vsega leta obdržali čiste nasade. Vendar ni mogoče v vsakem primeru doseči s spomladanskim škropljenjem nezapleveljano zemljo. Spomladi z uspehom uporabljamo samo sredstva proti semenskim plevelom in travam. Zato pridejo za spomladansko škropljenje predvsem v poštev nasadi, ki so zapleveljeni s pirnico, to se pravi hmeljišča, ki jih še nismo škropili s sredstvi na bazi triazinov, to je simazinom in gesaprimom, ali kjer smo te pripravke uporabljali v manjših dozah. Semenski pleveli spomladi v hmeljiščih ne povzročajo preveč težav. Nevarnejši rogoviček se razvije v velikem obsegu šele v jeseni. Za spomladansko tretiranje določimo torej pred-

vsem hmeljišča, kjer želimo uničiti travnate plevelce, zlasti pirnico.

Proti pirnici lahko škropimo že v jeseni. Zato uporabljamo predvsem simazin ali gesaprim v velikih odmerkih (8 — 10 kg/ha) in škropimo obdelano hmeljišče. Če v jeseni oziroma pozimi nismo škropili s triazini, lahko poškropimo hmeljišče s simazinom zgodaj spomladi, najkasneje v prvih dneh aprila. Škropimo le s simazinom, gesaprima v velikem odmerku se spomladi izogibamo. Konec marca, oziroma prve dni aprila uporabljamo lahko največ 8 kg simazina na težjih zemljah in našadih, ki so s pirnico močno zapleveljeni. Z manjšo dozo simazina, to je 3—4 kg/ha uničimo le semenske plevelce in nekoliko zadržimo v razvoju večletne.

Simazin deluje prvenstveno samo preko korenin. Zaradi tega bomo z njim najbolj uspeli, če škropimo čisto zemljo. V našadih, kjer so pleveli že močno razviti, s simazinom ne bomo uspeli. Gesaprim je

v tem pogledu boljši. Z njim uničimo plevelce ne samo skozi korenine, ampak tudi skozi listje, le da je nevarnejši in lahko, če ga spomladi uporabljamo v večjih dozah, v deževnih letih poškodujemo tudi hmelj.

Ne pozabimo tudi, da ne smemo spomladi škropiti s simazinom nasadov, v katerih smo posadili prazna mesta.

Rumenih pripravkov (aretit) se nam spomladi v hmeljiščih ne izplača uporabljati, ker uničimo le nekatere semenske plevelce, nič pa ne ukrenemo proti travam in večletnim širokolistnim.

Kjerkoli pa uspemo s pravočasno in pravilno obdelavo obdržati hmeljišča čista do poletja, počakajmo in škropimo s kombiniranimi sredstvi v juliju ali v avgustu. Uničili bomo temeljiteje več vrst plevelov in škropili lahko tudi nasade, kjer smo prazna mesta dosadili z močnimi ukoreninjenci.

S kakšnimi sredstvi bomo uničevali plevel v žitu

Za uničevanje plevelov med žiti imamo na razpolago že precejšnje število kemičnih sredstev, ki imajo različne osnove in zaradi tega delujejo na plevelce različno.

Pri izbiri kemičnega sredstva za uničevanje plevela med žiti moramo upoštevati predvsem: katere vrste plevela hočemo uničiti, kdaj, v katerem času ga bomo uničevali, je v žitu podsevek in nazadnje moramo upoštevati tudi ceno sredstva.

Poleg sredstev na osnovi 2,4-D in MCPA bodo tudi letos na razpolago sredstva za uničevanje odpornejših plevelov kot so: smolenec (*Galium aparine*) nekateri ga imenujejo tudi terica, nato kurja črevca (*Stellaria media*), mrtva koprija (*Lanium sp.*), kamilice (*Matricaria chamomilla*) itd.

Za katero sredstvo se bomo odločili? Če imamo žita zapleveljena s širokolistnimi pleveli,

kot so osat (*Cirsium arvense*) in podobni, potem bomo vsekakor vzeli najcenejše in dovolj učinkovito sredstvo na osnovi 2,4-D ali MCPA ali mešanico obeh. Najbolje je, da se odločimo za mešanico, to je deherban forte, katerega rabimo 2,5 l na ha.

Da bi imeli z njim zadovoljiv učinek, ga moramo uporabljati takrat, ko je srednja dnevna temperatura vsaj 12°C in da po tretiranju ne pada dež vsaj 24 ur. Če imamo v žitih podsevek, takrat tega sredstva ne smemo uporabljati.

V primeru, da so se v žitu močno razširile mrtve koprive, potem je zelo priporočljivo, da škropimo z aretitom. Aretit je kontaktni herbicid, zato ga lahko uporabljamo zelo zgodaj, ko so pleveli v začetni fazi rasti. Z njim lahko uničimo tudi smolenec, ki pa ne sme biti večji od 10 cm. Aretit lahko uporabljamo pri temperaturi od 5 do 26°C. Za hektar rabimo 4 kg aretita.

Aretitu močno pospešimo delovanje na plevelce, če mu primemo ureo, s katero istočasno dognujemo žito z dušikom (urea vsebuje 46% dušika). Urea (30 — 50 kg/ha) je potrebno najprej raztopiti v 600 — 800 l vode, kolikor je rabimo za hektar, nato pa dodatno aretit. Nikakor ne smemo mešati obratno.

Nekoliko dni po škropljenju bomo opazili, da so vršički listov pri žitu nekoliko porumeneli. To naj nas nič ne moti — vse se bo kmalu obraslo, pleveli pa bodo zaostali in propadli.

Če škropimo z aretitom, imamo lahko v žitu podsevek ali pa ga lahko nekoliko dni po tretiranju posejemo.

Letos bo na razpolago za uničevanje širokolistnih plevelov, smolenca in kurjih črevcev v žitu, novo sredstvo z imenom U 46 KV — Fluid.

U 46 KV — Fluid je selektivni herbicid s translokacijskim delovanjem. Za osnovo ima mecoprop — MCP. Uporabljamo

ga 4 l na hektar in sicer spomladi, ko žito doseže 10 — 20 cm višine, v jarih pa, ko imajo razvite 3—4 liste ali bolje rečeno, ko je srednja dnevna temperatura vsaj 12°C.

Za uničevanje plevelov v rži ga ne priporočamo, ker lahko poškoduje ržo.

V primeru, da imamo žita močno zapleveljena s kamilicami, vzamemo herbicid z imenom Aniten D.

Aniten D je pri nas letos novo sredstvo, katerega izdeluje naša priznana tovarna sredstev za varstvo rastlin »Pinus« Rače pri Mariboru.

Aniten D ima za osnovo flurenol in 2,4-D. Uničuje poleg kamilice še smolenec, kurja črevca in vse širokolistne plevelce. Uporabljamo ga 2,5 do 3 l na ha.

Pri uporabi herbicidov moramo paziti, da herbicid ne zanaša na druge poljščine. Škropljenje s herbicidi moramo izvajati v mirnem vremenu.